

BÜKKVIDÉKI KALAUZ

TÁJÉKOZTATÓ

TURISTÁK ÉS AZ UTAZÓ KÖZÖNSÉG SZÁMÁRA

*

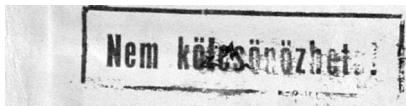
MISKOLCZ VÁROS KÖZÖNSÉGÉNEK TÁMOGATÁSÁVAL
KIADJA

A BORSODI BÜKK-EGYLET
A MAGYAR TURISTAEGYESÜLET OSZTÁLYA

IRTA

IFJ. TRUSKOVSZKY GYULA

MISKOLCZ
FERENCZI B. BIZOMÁNYA
1898

REV 1972

242688

24268

960 JUN

1984 JUN 28

74-5=d

72-3=d

70-1=d

58-9=d

56-7=d

54-5=d

48-9=d

46-7=d

44-5=d

42-3=d

40-1=d

38-9=d

32-3=d

28-9=d

26-5=d

Aa 488

22-3=d

20-1=d

ELŐSZÓ.

A turistaságnak országszerte tapasztalható örvendetes fellendülése folytán mindinkább közszükségletté válik, hogy az egyes hegyvidékekről megbízható s főképen a kirándulók igényei szerint szerkesztett utikönyvek álljanak a turisták rendelkezésére.

E közszükséglet kielégítése volt a főczél, a mely a Borsodi Bükk-Egyletet jelen kalauz kiadásánál vezette.

Az egylet tisztviselői ülése reám ruházta a megtisztelő megbízatást, hogy a könyvet megírjam. Annak felülvizsgálását pedig Petro József és Kühne Adolf urak voltak szivesek magukra vállalni.

A mű felöleli az egész Bükkvidéket s részletesebben tárgyalja a vidék két nagyobb városát Miskolczot és Egert.

Az egyes kirándulóhelyek ismertetésénél a gyakorlati élet követelménye volt az irányadó szempont. Ugyanez vezetett az érdekesebb

kirándulásoknak egy távolságmutatóba való összeállításánál.

Felhasználja a munka az eddigi irodalmat, különösen Hunfalvy Jánosnak a Magyar birodalom természeti viszonyai című nagy művét, dr. Márki Sándornak a M. K. E. 1882-iki évkönyvében megjelent cikkét, montedégói Albert Ferencznek Heves és Külső-Szolnok vármegyék leírása című munkáját, dr. Boleman István balneologiai munkáit, a Turisták Lapjában 1891 óta a vidékről Istvánffy Gyula, Jurmann Győző, dr. Mihálovics Béla, és ifj. Kühne Adolf tollából megjelent cikkeket valamint dr. Thirring Gusztávnak a Pallas Lexikonban megjelent kitűnő cikkeit.

Hálás köszönettel tartozik a Borsodi Bükk-Egylet Miskolcz város közönségének, hogy a műnek képekkel való kibővítésére száz forintot adományozott.

Elismerés és köszönet illeti mindazokat, a kik a mű megírásában tanácsaikkal, adatok nyújtásával, vagy az egyes részek felülvizsgálásával közreműködtek.

Petrik Lajos budapesti tanár, a Turisták Lapja egyik szerkesztője az egyes részek beosztása tekintetében nyújtott gyakorlati tanácsokat. Sugár Ignác a miskolczi kereskedelmi és iparkamara h. titkár a vidék közgazdaságáról szolgáltatott hiteles adatokat.

Fleischmann Győző diósgyőri vasgyári felügyelő a vasgyár és perezesi bányatelep leírását volt szives felülvizsgálni. Szűcs Sándor Miskolcz város s. mérnöke Miskolcz térképét készi-

ette el. Fogadják egyenként és összesen nemcsak a mű szerzőjének, hanem a bükkvidéki turista közönségnek is hálás köszönetét.

Ezek után a »*Bükkvidéki Kalauz*«-t turisták és a nagyközönség használatára bocsátom. Ha ennek nyomán a Bükkhegység rengeteget a kirándulók vidám csapatja az eddiginél nagyobb mértékben keresi fel; a bükkvidékiek szebb kiránduló helyeinket meg fogják ismerni; a turista forgalom nagyobb mérvben irányul a legszebb magyar középhegységi tájra, bőven meg leszek jutalmazva fáradozásaimért.

Miskolczon, 1898. május havában.

A szerző.

I. Egyesületi tudnivalók.

A Magyar Turista Egyesület az 1891. évszeptember 29-én alakult Budapest székhelylyel. Célja érdeklődést kelteni a turistaság s általában a természet szépségei iránt; fejleszteni és terjeszteni a turistaságot s vele együtt gyarapítani a nemzetgazdaság szempontjából is nagyfontosságú turisták és idegenek forgalmát; e végből feladata főképen hazánk hegyvidékeit kutatni s mennél tágabb körben megismertetni és hozzáférhetővé tenni.

Az egyesületet teljesen önálló osztályok alkotják, melyek a központi választmány vezetése alatt állanak.

Az osztályok tagjai a Magyar Turista Egyesületnek is tagjai. Az osztályok a saját belátásuk szerint megállapított tagdíjból minden egyes tag után egy forint járulékot fizetnek a központnak.

A központi választmányt az évenként változó helyen tartandó közgyűlés választja, melyen minden osztály tagjai arányában bir szavazattal.

Az osztályok száma jelenleg 13.

A Borsodi Bükk Egylet a M. T. E. miskolczi Osztálya az 1894-ik év június havában alakult a Miskolczi Athleta-Kör Turista Osztályából. Működési körébe különösen a Bükk hegység borsodmegyei részei tartoznak.

Fenntartja a már előde által létrehozott alkotásokat; a diósgyőri fürdőből Lillafüredre vezető Bethlen utat és a szentléleki zárdaromok mellé épített menedékházat.

Folytonos munkálkodás által sűrű útjelzési hálózatot létesített, a melyet évről-évre fejleszt és tökéletesít. (Az eddig eszközölt jelzéseket lásd a boríték külső oldalán.)

Gyakori *kirándulásai* által alkalmat nyújt a hegység minden részének megismerésére.

A hámosi tóra *csolnakot* szerzett be s ezáltal is növelte Lillafürednek, mint kiránduló helynek vonzóerejét.

Legközelebbi feladatául tekinti, hogy a hámosi völgyet szegélyező hegyek valamelyikére *kilátó-tornyot* építsen. Ezen célra a Dolka hegyet szemelte ki és a torony felállítását az 1899-ik évre irányozta elő.

Az osztály titkára (jelenleg Kühne Adolf, I. Horváth-u. 5. sz.) felvilágosítást a Bükkbe rendezendő kirándulásokra vagy bármely turista kérdésben szóbelileg vagy levélbeli kérdezősködésre is szívesen ad.

A. tagok háromfélék: örökitők, alapítók és rendesek. Az örökitő tagok *száz*, az alapítók *ötven* forint tagsági díjat fizetnek egyszer s mindenkorra. A rendes tagok évi díja 2 (kettő)

forint. Ennek fejében az egyesületi kedvezményekben részesülnek és a *Turisták Lapját* is kapják.

Tag lehet minden feddhetetlen jellemű egyén, (férfi vagy nő), továbbá bármely jogi személy (hatóság, testület, intézet stb.).

A jelentkezőket egy tag ajánlatára a tisztviselői ülés veszi fel. Tagul jelentkezhetni Petró József tb. elnök, ügyvivő alelnöknél, Kühne Adolf titkárnál és Weidlich Pál pénztárosnál.

A tagsági kötelezettség tart mindaddig, míg a tag kilépését írásban be nem jelenti. Arra az évre azonban, melyre kilépését bejelentette tagdíjat még tartozik fizetni.

Az osztály pénztárosánál (jelenleg Weidlich Pál Széchenyi-utca 44. sz.) egyesületi jelvények kaphatók. A fémből készült csinos jelvény ára 1 frt 20 kr.

MAGYAR LIEBLING Miskolczon, Széchenyi-utca 74. Ferenczi B. tözsomszédságában.

→ *Legolcsóbb bevásárlási forrás* ←

diszmű, játék és norinbergi áruk, utazó-cikkben óriási választék, továbbá férfi fehérneműk, gyermekkocsik, gyári raktár valódi ezüsttel bevont china-ezüst áruk, melyekért több évig szavatolok.

***** Különös figyelmet fordítok a pontos és olcsó kiszolgáltatásra, melyet kérek igénybe venni. *****

Kiváló tisztelettel

FOGEL MÓR.

BLOCH ÁRMIN MISKOLCZ → Széchenyi utca 141. sz

Első eperjesi len- és damaszt-gyár főraktárában a híres szepességi fehérítőn előállított asztalneműk, törülközők, vásznak és zsebkendők igen jutányos áron kaphatók. Menyasszonyi kelengyék a lelegegánsabb kivitelben gyorsan és olcsón elvállaltatnak. Kalotaszegi, székelyi és nyitrai paraszt és előnyomatott kézi munkák. Különlegességekben dus választék.

II. A Bükkhegység.

Fekvés, határok. A Bükk hegység legkeletibb tagja a Magyar Közép hegység dunabalparti részének. Borsod- és Hevesvármegyékben a Nagy Magyar Alföld s a Sajó, Bán és Eger völgyei *közt* terül el. Ujabban a Bán helyett a Hangony völgyét szokás felvenni határul. Az újítást elfogadhatóan azonban eddigelé senki sem magyarázta meg. Nincs tehát elég okunk eltérni a régi, Hunfalvy Jánostól származó beosztástól.

Hegyrájz. A hegység középrésze terjedelmes *fensik*, mely Lillafürednél kezdődik s Apátfalva és Szilvás felé húzódik. Hosszúsága 15 km., szélessége 4—6 km. Magassága 500—965 méter. Felszínén kiemelkedések és tebrekkel Borított laposok váltakoznak. Vizben általában szegény. Jellemzők bűvópatakjai.

A fensik felszínéből a szegélyét képező csúcsok aránylag kevésfel emelkednek ki. A számos csúcs közül szép kilátást nyújtanak A Bálvány (957 m.), Peskő (856 m.), Tarkő

(932 m.), Háromkő (889 m.), Bányahegy (814 m.), Zsérczi Nagy Dél (884 m.).

Legmagasabb csúcs a Magastető (965 m.). Szintén a fensik szegélyén emelkedik. Azonban sűrű erdő borítja s így kilátást nem nyújt.

A fensiknek csupán keleten és részben északon vannak éleshatárai, a többi oldalakon számos ág csatlakozik hozzá.

Az *északnyugati* oldalágak rövidek és aránylag legmagasabbak. Nevezetes emelkedéseik a Kelemen szék (678 m.), Éleskővár (638 m.), Gerenna (a katonai térképen hibásan Gerenda) vár (749 m.), Ágazatbércz (688 m.). Málbércz (704 m.).

Az *északi* oldalág nagy kiterjedésű és több ágra oszlik. Két része van. Egyik megtartja magasságát, illetve fokozatosan ereszkedik alá. Említendő csúcsai: a Nyarú (a katonai térképen hibásan Nyár új hegy 902 m.), Dédes (590 m.). Őrvénykő (767 m.), Nagy-Gallya (465 m.). Az ezek folytatásában Tardonán és Varbón túl a Sajóig húzódó rész dombos vidék, mely a Bán és Szinva völgyek között terül el és a Kazincz, Haricza—Pitypalatty és Bábonyi völgyek több egyenközű részre osztják.

A *délkeleti* oldalág a Hollós-tető által csatlakozik a fensik tömegéhez. A Szinva- és Hórvölgyek közt fekszik. Folytonosságában csak néhány keskeny völgy szakítja meg. Magaslatai: a Kerekhegy (643 m.), a Hegyestető (590 m.), Az Albagolyhegy (717 m.), a Kőlyuk-Gallya (718 m.), az Almásbércz (671 m.), a Csákány

hegy (627 m.), a Kácsi bércz (572 m.). A Nagy Alföldbe ezen csoport dombos vidékben megy át.

A fensikből a Hollóstatótól nyugatra több oldalág ágazik ki. *Déli oldalág* névvel azt illethetjük, mely a fensikből a Háromkőnél indul ki s számos rövidebb mellékágat bocsátva, mint összefüggő gerincz a Tárkányi és Hór-völgyek közt Egerig húzódik. Magasságát, alig változtatja. Nevezetesebb emelkedései az Ódor-várhegy (667 m.), a felső-tárkányi Várhegy (666 m.) és a Nagy-Eged (552 m.). E csoport szintén dombos vidék közbeiktatásával megy át a Nagy-Alföldbe.

Az Eger és Tárkányi patakok közt terület a Bükk fensikjából kiinduló *délnyugati oldalág*. Csúcsai: az Ördöghegy, (871 m.), a Kerekhegy (786 m.), a Bélkő (784 m.), a Holt-embertető (672 m.), a Berva (502 m.) stb.

A hegység viszonya a többi hegységekhez. A Bükk egyfelől az Alföldből emelkedik ki. Másfelől alacsony dombvidék övezi, a melyen túl a Mátra- és Medveshegységek, a Szepes-gömöri Érczhegység és az Eperjes-Tokaji hegység emelkednek. Kevésbé tiszta időben ezek zárják a láthatárt.

Tiszta időben a kilátás a nevezett hegységeken túl a Szittnya- és Ptacsnikhegységekig s az Alacsony-Tátraig terjed, sőt látható a Magas-Tátra is.

A hegység középrészén elterülő terjedelmes fensik nem engedi, hogy egy pontról gyönyörködjünk az említett egész vidéken. Az egyes csúcsokról nyíló kilátás mindamellet mégis

igen szép mert a távolvidékért eléggé kárpótol a fensikot szegélyező és a hozzávonuló érdekes alkotású hegyek tömege.

Vizarajz: A Bükkhegység egyes részei forrásokban gazdagok, vannak viszont vízben szegény részei is. Ilyen különösen a fensik, valamint az Uj-Huta, Tapolcza és Kis-Győr közt elterülő vidék hol órák hosszat el lehet bolyongni anélkül, hogy egy-két *fertőn* kívül vizet találjunk. Fertőnek hívják a tebrekben összegyűlő mocsaras vizet.

A fensik északi részén a Jávorkút tájékán bűvő patakokat találunk.

A hegység vizei vagy a Sajóba, vagy közvetlenül a Tiszába folynak. A Sajóba ömlenek: a Bán, Kazincz, Sebes, Pitypalatty, Bábonny és Szinva patakok. A Tiszába szakadnak: a Heő és Eger. Egyesek, mint a Csincse s az egyesült Lator és Kácsi patakok elvesznek az alsó-borsodi síkban. Az egyesült Hór és Kánya patakok a síkon ömlenek az Egerbe.

Földtani viszonyok. A Bükkben a régibb másodkori képletek uralkodnak. Legalsóbb tagját agyagpala képezi, melyben Kis-Győr, Visnyó, Tapolcsány, Felső-Tárkány és Zsércz mellett fedőpala fordul elő. Ezen képletekre zöldes és vereses agyagpalák és sötétszínű mészpálák következnek. A kőszénkorbeli agyagpalákat zöldes és kékes homokkő követi. A hegység legmagasabb tetőit juramész alkotja, mely festői sziklacsoportjaival tűnik ki. Az üreges mészkőben számos barlang van. A hegység felszínén pedig számos teber — dolina — mélyed be.

Régibb kitódulási kőzetet is találunk a Bükk-hegységben. Ez a zöldkő, mely Szarvaskő és Monosbél közt az országút mellett felmeredő szaggatott sziklafalakat képez.

A Bükk főtömege a harmadkor kezdetén, mint sziget állott ki a környező tengerből. Ezért a harmadkori eocén képletek köpenyszerűleg övezik. E képletek legalsó tagját nummulitos mészkövek és kvarczkonglomerátok teszik agyagmeszes rétegekkel. Az eocén képletekben előforduló kőületeknek több lelőhelyük van. Így az Eged déli oldalán, a kisgyőri Rétmány árokban Miskolczon a Kerekhegy keleti lejtőjén, a

kazinczivölgyben, Mályinka felett a Kemesnye nyulványain stb. Az eocén tagokat durva homok és agyagréteg, ezt trachit-porphir és trachitporphir-láva fedi, mely tajtkőbe és tajt-konglomerátokba megyen át. Délkelet felől neogén tályag és homokkő, valamint trachituff lerakódások csatlakoznak az eocén-képletek övéhez. A hegység éjszaki oldalán a Sajó völgyéig leginkább neogén homokkő-tályag és lösz van. Déli oldalán pedig a neogén homokkő övéhez igenszélesre kiterjedő kavics-és löszterület csatlakozik.

A haránt völgyekben hatalmas mésztufa telepeket találunk. Legszebben látható az Alsó-Hámorból a tó gátjára s innen Lilla-füred felé vezető úton.

Növényzet, állatvilág. A Bükk hegység magasabb részeit rengeteg bükkösök borítják, melyek juhar, jávor, gyertyán, kőris stb. erdőkkel váltakoznak. Az alacsonyabb lejtőkön tölgy

erdő diszlik. Ujabban a fenyőítés mindinkább terjed. Legszebb fenyves a Hollós-tetőn van. A Bükk növény- és állatvilága középhegységi. A vadak közül a szarvas, őz, vaddisznó és róka nagy számban, a borz, vadmacska és nyest kisebb mennyiségben fordulnak elő. Az ötvenes években elszaporodott farkasokat annyira kiirtották, hogy jelenleg még a legkeményebb télben sem lehet látni. Ellenben gazdag a Bükk a középhegység szárnyaiban.

Történet.)* A Bükkvidék már a történet előtti időben olyan jelentőséggel bírt, melynek nyomáról számos őskori telep és a leletek egész sorozata tanúskodik. Helyzetében rejlő jelentőségét később is megtartotta s hazánk évlapjain sokszor és sokféleképen szerepel e vidék. Majd a harczok zaja vonul végig rajta s a Bükk lábánál elterülő Muhi pusztát legnagyobb nemzeti katasztrófáink egyike tette örökre nevezetessé, majd a béke műveinek, nemzeti nagyságának tanúja lesz, s Diósgyőr királyi várának falai az akkori diplomácia szereplőit nem egyszer fogadják be.

A török háborúk alatt sokat szenvedett a vidék, az Eger birtokáért küzdő felek dúlásainak állandó színhelye lesz.

A számos vár, mely ekkor vált rommá, eleven emlékezetét kelti egy viharosabb időnek, melyet még több elpusztult zárda omladéka is segített megőrizni.

Borsod a haladás vármegyéje az 1848/49. év szabadságküzdelmeiből is kiveszi részét;

*) Helyrajzi történetét lásd az egyes czimek alatt.

Zsolcza síkjának egyszerű kőemléke a honvéd vitézség és a nemzet élet-halálharczának hirdetője.

Ma a vidéknek közgazdasági fontossága ad szerepet.

Közgazdasági viszonyok. *Termények.* A természeti viszonyokból kifolyólag a Bükkvidék terményeinek legnagyobb része *erdei* termék. Első sorban a tűzifa, ennek hozama oly nagy, hogy nemcsak a környéket látja el. hanem Budapestre is szállítják. Feldolgozzák a fát továbbá talpfának, ez utóbbival az alsó-hámori fűrészmalom foglalkozik. A fa finomabb feldolgozását az alsó-hámori Zartl-féle bútorgyár valamint a diósgyőri, egri és miskolczi faiparosok eszközlik. Ugyancsak a kincstár nagy mennyiségű szőlőkarót állít elő, a mely cikkben a szőlők felujtása folytán a kereslet nagy. A faanyagmás része felszenesítettik vagy a mészégetés által használtatik ki.

A hegység lábánál és szélesebb völgyeiben, valamint alacsonyabb nyulványain a különféle gabonaneműek s főként tengeri, burgonya jól megteremnek.

A hegyi kaszálók kihasználása csak igen kis mértékben történik s okszerű legeltetésről, illetve nagyobb arányú baromtenyésztésről szó sincs.

A hegyek lejtőin egykor igen kitűnő szőlő termett; e vidék egyrészt a miskolczi, másrészt az eger—visontai borvidékhez tartozik. — A phylloxera azonban csaknem az összes szőlőket elpusztította, de a szőlők helyreállítása ujabban az egész vidéken erőteljesen folyamatban van.

A *kisipar* leginkább azon tárgyak előállítására szorítkozik, melyekre a lakosságnak közvetlen szüksége van. A *háziipar* pangásnak indult, kivételt képez Cserépfalu, Szomolya vidéke, hol különösen a fa házi iparczikkék készítése emelendő ki — A *nagyipar* már fejlődöttebb — A *vasipar* régi multtal bir. Hajdanában bőven füstölögték a kohók. A vasércz hiánya miatt azonban a szilvási, dédesi, tapolcsányi és hámorvölgyi kohók üzemüket már két-három évtizeddel ezelőtt beszüntették. Így a vasipar jelenlegi egyetlen*) képviselője a vidéken a világhírű *diósgyőri vas- és aczélgyár* (l. 39. oldal.) — A *papirgyártás* is előhaladt, noha az egykori apátfalusi és dédesipapirmalmok működésüket beszüntették. A régi jó hírű *Kolba-féle* diósgyőri papirgyár a legnagyobb virágzásnak örvend. — Az *üveggyártás* szintén régi multtal bir. A kincstárnak előbb Ó-Hután, később Uj-Hután, legutóbb pedig Gyertyánvölgyön volt üveggyára. Ez azonban, miként a s.-szentpéteri üveggyár is a hazai üvegipart ért válság folytán egyidőre megszűnt. — A régi fűrészmalmok közül ma már csak egy áll fen Alsó-Háморban. Ez és a fentebb már szintén említett Zartl-féle hajlitott bútorgyár képviselik a *faipart*. — Az *agyagipar* eléggé fejlett. Apátfalván kőedénygyár van. A téglagyarak száma különösen Miskolcz közvetlen környékén nagy. A diósgyőri vasgyárnak is nagy téglagyárai vannak s a gyár maga készíti tűzálló

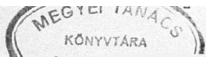
*) A szintén Borsodmegyében fekvő rudobányai vasércz bányák s az ózdi s nádasdi vasművek már a Bükkvidéken kívül esnek.

tégláit is. — A *malomipar* fejlett. Első sorban a miskolczi nagy gőzmalmot kell megemlitenünk. Egerben és Radistyánban kisebb gőzmalmok vannak. — *Dohánygyár* Egerben van. Miskolczon az államvasutak *gépműhelyét* találjuk. Kisebb *szesz-, eczet- sörgyárakat* találunk Miskolczon és Egerben. Mindkét városban van még több kisebb gyár u. m. Miskolczon gazdasági gépgyárak. Egerben keményítőgyár és vasalásgyár. — *Kőszénbányák* Pereczen (Parasznyán) S.-Szentpéteren, S.-Kazinczon és Kaczolapusztán vannak. Tekintve, hogy e vidék barna szénben dúsgazdag és sok helyt a bányaművelést nem kezdték, kőszénbányászatunk nagy virágzásnak néz elébe. *Palakövet* Kis-Győrben, Visnyón és Felső-Tárkányban bányásznak. A *mész* kő fejtése ujabban serényebb, mióta a szerencsi cukorgyár innen fedezi szükségleteit. A *mészégetés* népiparszerűleg igen jelentékeny. Ujabban Miskolcz határában modern mészégető telep is keletkezett. *Tűzálló anyagot* Tapolczán és Diósgyőrben bányásznak. — A *kereskedelmet* főleg Miskolcz közvetíti.

Lakosság. A Bükk hegység magasabb középrészeit kivéve, már régóta lakott. Ez őslakosság magyar. A hegység nyugati lábánál fekvő falvak őslakói a palócz nép egy válfaját képező *barkók*. A hegység délkeleti lábánál, Mező-Kövesden, Tardon és Szent-Istvánban a külön népzajzi egyedet alkotó *matyók* laknak.

A magasabb középrészekben fekvő községek lakosai tót és kis részben német telepesek. Szintén idegen ajkú a diósgyőri vasgyártelep mun-

24268

kásainak egy része. A magyarosodás nagy mértékben terjed.

A hegyi falvak lakói részben a gyártelepeken vagy bányákban találnak munkát, részben mész- és szénégetésből vagy erdei fuvarozásból élnek.

Fürdők, nyaralótelepek, idegenforgalom. Hévvizeket és fürdőket a görömbölyi, kácsi és diósgyőri, Tapolczán s Egerben találunk. Az apátfalusi szent kutat (közömbös hévviz) csupán a nép használja. A kor igényeinek mindenben megfelelő gőz-, kád- és uszó-fürdője van Miskolcznak. Ujabban tervbe vették egy kosáruszoda építését a hámosi tóra.

A miskolcziak a város körül fekvő szőlőkben, Tapolczán, Diósgyőrben és Hámorban szoktak nyaralni. Hámorban gr. Bethlen András földművelésügyi miniszter kezdeményezésére Lilla-füred nyaralótelep létesült.

Az idegenforgalom emelésében és a hegység turista gondozásában a Borsodi Bükk-Egyleten kívül a *Magyarországi Kárpát Egyesület Egri Bükk Osztálya* is közreműködik. Ez 1891-ben alakult és a Nagy-Egedre épít menedékházzal kapcsolatos Árpád kilátó-tornyot. Az osztály ügyvivő alelnöke dr. Philippy Ödön tvszéki bíró, titkára dr. Tariczky Jenő tszéki albíró, pénztárosa Buzáth Lajos gyógyszerész. Évi tagsági díj 2 frt, melynek fejében a tagok a M. K. E. évkönyvét is kapják.

III, Miskolcz.

Fekvés. Miskolcz rendezett tanácsú város, Borsodvármegye székhelye. A Sajó tágas völgy-lapályának nyugati szélén, az Avas tövében, a tenger szine felett 122 m. magasságban fekszik. A Szinva patak és a legnagyobb részt száraz Pecze folyják keresztül.

Vasút. Két személy-pályaudvar. *A tiszavidéki pályaudvar* állomása a Miskolczon át Ladowocznére, illetve Kassára vezető vonalnak. Kiinduló pontja a boldvavölgyi (miskolcz—tornai) h. é. vasútnak és a m. á. v. miskolcz—füleki vonalának. *A gömöri pályaudvart*, mely egy-szersmind teher-pályaudvar, csak a Fülek és Torna felé menő vonatok érintik. Innen indul ki a miskolcz—diósgyőri teherpálya. Gyalog a tiszavidéki pályaudvartól a Gordon-utcza, vagy a Zsolczai-kapu felé $\frac{1}{4}$ óra alatt be lehet érni a városba. Különösen az előbbi irány ajánlható. A gömöri pályaudvar bent van a városban.

A rendező-pályaudvar a tiszavidéki pályaudvartól Heő-Csaba felé mintegy két kilométer hosszúságban terjed.

Közúti vasút. Miskolcznak 1897. július havától kezdve városi villamos vasútja van, melynek fővonala a tiszavidéki pályaudvartól a gömöri pályaudvart is érintve, hosszirányban szeli át a várost. Végállomása a Győri-kapuban az u. n. Verestemplomnál van. A másik vonal a városon keresztirányban megy át. A fővonalból a Búzatéren indul ki. Végállomása a Népkertnél van. Díjszabás: 6, 10 és 12 kr. a gyermekek felét fizetik. Közlekedik nyáron reggel 6-tól este 9, télen reggel 7-től este 8 óráig. Ezen időn kívül a teherforgalmat szolgálja. Rövid időn belül remélhető a villamos vasutnak egyrészt Tapolczáig, másrészt a diósgyőri vasgyárig való meghosszabbítása.

Bér- és társaskocsik. Minden nagyobb szállónak van társaskocsija, mely 20 krajczárért a pályaudvarból a szállodába visz, vagy viszont.

Kétfogatú bérkocsi minden vonatnál áll a közönség rendelkezésére. Díjszabás: a *tiszavidéki pályaudvarhoz*, vagy vissza nappal 1 frt, éjjel 1 frt 20 kr. Oda-vissza egy órai várakozással nappal 1 frt 20 kr., éjjel 1 frt 50 kr. *A gömöri pályaudvarhoz*, vagy vissza: nappal 60 kr., éjjel 80 kr. Oda-vissza egy órai várakozással nappal 1 frt, éjjel 1 frt 20 kr.

Bérkocsiállomások: a Korona, Pannonia és Seper szállók előtt.

A viteldijszabást lásd az egyes kiránduló helyeknél és a boriték harmadik oldalán.

Szállodák, éttermek, kávéházak. *Elsőrangúak.*

A Háromrózsa Seper István szállodája (a Széchenyi- és Kazinczy-utczák sarkán), a Korona Reidinger Béla szállodája (a Széchenyi-utcza, a Városház-tér és Erzsébettér összehangolásánál), a Pannonia Blau Emil szállodája (a Széchenyi- és Kossuth-utczák sarkán) *Másodrangúak:* a Lloyd Czeizler Adolf szállodája (Széchenyi-utcza) a Pest városa Lengyel Miksa szállodája (Széchenyi-utcza a színházzal szemben). Étterem és kávéház az összes szállodákban van.

Czukrászdák: Megay Róbert (a Lloyd szálloda közelében), Megay Róbert fiókja (az Erzsébet-téren), Rábel Albert ezelőtt Prevosti Oszkár (a Korona és Pannonia közt), Schweitzer Sámuel (a színház mellett).

Bodega: Nagy Miklós (a Korona szálloda szomszédjában).

Fürdők: *Erzsébet-fürdő* (Erzsébet-tér) márvány és porcellán kádfürdők; gőzfürdő, melyben hidegvíz-gyógymódot is lehet használni; fedett uszoda. A fürdő egyike az ország legmodernebbül berendezett fürdőinek. — *Az izr. hitközség fürdője* (Király-utcza).

Fosta, táviró és telephon. *Főposta- és táviróhivatal* a Deák-utczában (régi Színház-utcza). *Fiókposlahivatal* a Széchenyi-utcza alsó végén. Távirószolgálat éjjel nincs. *A városi távbeszélő hálózat központja* Széchenyi-utcza 27. sz. alatt. Telephon szolgálat reggel 7 órától éjjeli 12 óráig.

Séta a városban. A város nevezetességeivel megismerkedni akaró idegen körsétáját a Szé-

chenyi-utcza kezd meg. Ez a város főutcája. A kissé szűk utcza csinos egy és két emeletes házak emelkednek. A majdnem minden házában található üzletek s a szembetűnő nagy forgalom, nagy városiasjelleg kölcsönözik az utcza. Élénkségét emeli a villamos vasút is. Itt van továbbá a délelőtti és esti korzó is. Egyetlen középülete a többi házzal egy sorban álló színház.

A Széchenyi-utczáról betér a turista az Erzsébet-térre, melynek szép háttérét képezi az Avas (l. 30. oldal) a reformatusok régi templomával. Az Erzsébet-téren vannak a város legszebb épületei. Ezek közzé tartoznak a kereskedelmi és iparkamara háza és az Erzsébet-fürdő.

Az Erzsébet-térről visszatérve, útját a Városháztérre folytatja. Ezen több középület van, úgymint: a megyeháza, városháza, az érseki leánynevelő intézet és a városi bérház, melyben jelenleg a törvényszék egy része van elhelyezve.

Ide nyílik a Nagy-Hunyad-utca. Ezen tovább haladva, pár lépésnyire az ágostai evangélikus templomát találjuk. A nagy telek Nagy-Hunyad-utczára néző homlokzatát az egy emeletes lelkészlak, egy két emeletes és egy emeletes bérház foglalja el. A lelkészlak tanács-termében van elhelyezve a Teörök-féle nyilvános könyvtár. (l. 27. oldal). Az udvari részben az elemi iskolák vannak. A kis-hunyad-utczai homlokzat egy emeletes bérház. Az ág. ev. egyház épületei előtt a nagy-hunyad-utczai oldalon tágas tér terül el az ugynevezett Emberpiacz. Kibővítése és szabályozása folyamatban van.

Visszatérva a Városháztérre, annak északi szárán át a Nagy-Major-utczába jutunk, hol fél millió forint költséggel új igazságügyi palota épül. Itt van a városmajor is.

A Nagy-Major-utca és Városháztér sarkáról a Palóczy-utczába fordulunk be. Itt van az ev. ref. egyházkerületi leánynevelő intézet, az izraeliták egyik imaháza s a reformatusok újabb temploma. A Palóczy-utca végén megsejlemléli a turista a nem régiben parkirozott

Zárda-teret, a tér északi oldalán elvonuló Battyányi-utczában agörögkeletiek diszes templomát találja. A tér déli oldalán haladó Zárda-utczán tovább menve, a minoriták zárdáját és templomát érinti (köznyelven klastrom) s elér a kir. kath. algymnasium elavult épületéhez. Innen betekint a csinosabb utcák közzé tartozó Horváth-utczába, s a villamos vasút sinei mentén a Kazinczy-utczán az izraelita új imaház mellett elhaladva kiér a Széchenyi-utczára a Seper-szállodáig s onnan a forgóhidon át ugyancsak a villamos vasút sinei mellett a népkertig mehet. (l. 29. oldal) A Szemere-utca végén az alsó miskolczi róm. kath. egyházközség plébánia temploma (az u. n. mindszeri templom) van. A templom előtt a bold. szűz Mária szobra áll, vele szemben az üzletvezetőség két emeletes palotája emelkedik. Ha elegendő idő nem áll rendelkezésére, hogy a Népkertet is megtekintse, úgy azonnal befordul a Mindszer-utczába. Ugyanerre folytatja útját akkor is, ha a *Népkert* megtekintése után a mindszeri templomhoz visszatér. A *Mindszer-utczából* az *Alsó-Pap-*

szert utczán át az ev. ref. főgymnasiumnak a Szinva partján emelkedő új kétemeletes épületét tekinti meg. Mellette a régi százados gymnasium épület áll. Az új gymnasiumot 1898-ban adják át rendeltetésének, a régi épület hováfordításáról még nincs határozat. A gymnasiumtól felsétálhat az Avasra (l. 30 oldal) vagy a Püspök-utczán és az u. n. *Setét-kapun* át visszatér a Széchenyi-utczára és befejezi a körülbelől egy órai időbe kerülő sétát.

Közhivatalok. Megyeháza (Városháztér), Városháza. (Városháztér), A tiszáninneni ev. ref. egyházkerület püspöki hivatala (Palóczy-u.). A tiszai ág. év. egyházkerület püspöki hivatala (Nagy-Hunyad-u.). Királyi törvényszék (Városháztér), Királyi járásbíróság (Erzsébettér). Pénzügyigazgatóság (Zárda-utca). Adóhivatal (Kossuth utca 7. sz.). Pénzügyőri biztosság és szakasz (Zsolczai-kapu). Államépítészeti hivatal (Csabai-kapu). Erdő felügyelőség (Urak-utca 30. sz.). Erdőgondnokság (Győri-kapu 30. sz.). Faraktár-gondnokság (Győri-kapu, Fáskert). M. Á. V. üzletvezetőség (Szemere-utca). A M. Á. V. ó-miskolczi (Régi-posta-u. 16.) és új-miskolczi (Széchenyi-u. 31. sz.) osztálymérnöksége. Borsodvármegyei mértékHITELESÍTŐ hivatal (Varga-szög 13.), Kazánvizsgáló mérnök (Alsó-Papszer). Borászati kerületi felügyelő (Urak-utca 25. szám). Kerületi dohánybeváltási felügyelő (Battyhányi-utca 2. szám). Dohánybeváltó hivatal (Zsolczai-kapu). Ügyvédi kamara (Elnök: Kovács Lajos, Kis-Hunyad-utca 71. szám). Kereskedelmi és Iparkamara (Erzsébettér). Királyi közjegyző

(éder Elek Szemere-utca, Szaffka Pál Városháztér).

Katonai hatóságok. Térparancsnokság {Kossuth-utca), a 15-ik hadosztály, a 30-ik gyalogdandár, a 6-ik lovasdandár, az 5-ik Braumüller gyalogezred törzsének, valamint 2., 3., 4-ik zászlóaljának, a 2-ik huszárezred 1-ső osztályának, a 17-ik hadosztály tüzérezred törzsének és póttárkeretének és a 10-ik honvédgyalogezred törzsének és 1-ső zászlóaljának parancsnoksága. Csendőrszárnyparancsnokság. Cs. és kir. hadbíróság. 10-ik honvédkiegészítő parancsnokság és pótzászlóalj keretparancsnokság.

Laktanyák. Tüzérkaszárnya (a tiszavidéki pályaudvar mellett). Gyalogsági *Rudolf* laktanya (Zsolczai-kapu). Lovassági *Ferencz-József* laktanya (Szeles-utca). Honvéd *József* laktanya (Serház-utca).

Tanintézetek. Államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium (Alsó-Papszer-utca), kir. kath. algymnasium (Zárda-utca), állami fi- és női polgári és felső kereskedelmi iskola (Kis-Hunyad-utca), érseki leánynövelde (Városháztér), ev. ref. egyházkerületi leánynevelő intézet (Palóczy-utca), női ipariskola (Nagy-Hunyad-utca), alsóbb fokú kereskedelmi iskola, számos községi és felekezeti elemi népiskola, a borsodmegyei nőegyleti árvaház (Urak-utca), több kisdud óvoda.

Hirlapok. »Borsod« megyei hivatalos lap. Megjelenik minden szerdán, »Borsodmegyei Lapok« XVII-ik évfolyam szabadelvűpárti lap. Megjelenik minden kedden és pénteken,

»Borsod-Miskolczi Közlöny« XVI-ik évfolyam társadalmi, közgazdasági helyiérdekű lap. Megjelenik minden csütörtökön és vasárnap.
 »Szabadság« VI-ik évfolyam függetlenségi és 48-as párti lap. Megjelenik minden szerdán és szombaton.

Színház. Miskolcz város színészetének régi multja van. Városunk a magyar színjáték történetének megírói szerint kétszer is megmen-tette a magyar színészetet a végelpusztulástól.

Először akkor, midőn a Pestről távozni kényszerült szintársulatot befogadta, másodszor akkor, midőn állandó színházat épített.

A jelenlegi színház-épület a Széchenyi-utcza 82. szám alatt van. Alapját István nádor tette le 1847-ben. 1857. szeptember 3-án nyit-tatott meg Brankovics György előadásával, melyben a főszerepeket Jókainé Laborfalvi Róza, Munkácsy Flóra és Egressv Gábor játszották.

A színház részvénytársaság tulajdona. Az előadások október hó első szombatjain kez-dődnek és virágvasárnapig tartanak.

A legelső színigazgató Latabár Endre volt. (1857—59.) A három legutolsó pedig Halmai Imre (1891—93.), Csóka Sándor (1894—96.) és Tiszai Dezső (1897—?).

Anézőtérén mintegy 800—1000 ember fér el.

Helyárak. Alsó- és közép-páholy 4 frt
 Felső-páholy 2 frt 50 kr. Támlásszék 1 frt 20 kr. Zártszék a hét első sorban 80 kr., a többi sorban 60 kr. Emeleti zártszék vagy számozott állóhely 50 kr. Földszinti állóhely

40 kr. Karzati zártszék 30 kr. Katona-, deák- és gyermekjegy 30 kr. Karzat 20 kr. Egy szinlap 10 kr.

Közkönyvtár. *Teörök-könyvtár* az ág. ev. egyház épületében (Nagy-Hunyad-utca), néhai Teörök József ügyvéd könyvtárát nővére Vilma az egyháznak ajándékozta azon feltétellel, hogy az egyház annak fentartásáról gondoskodik és hetenként kétszer-háromszor a közönség rendelkezésére álljon. A könyvtár a tanácsteremben van elhelyezve s 1878. április 28-ikán adatott át a közhasználatnak. A könyvtár 2378 kötetből leginkább jogi és történeti munkákból áll. A könyvtárral együtt kezelik a megszűnt ág. ev. algymnasium könyvtárát, mely 1600 kötetből áll. A könyvtárt leginkább a gymnasiumi felsőbb osztályu tanulók használják.

Egyesületek. *Társaskörök:* Nemzeti Casinó (Széchenyi-utca, színház épület), Polgáregylet (Püspök-u.), Tisztviselői kör (Pannonia-szálloda), Otthon kör, Kereskedők és kereskedő ifjak köre (Seper-szálló).

Jótekonyszervezetek : Borsodmegyei nőegylet, ev. ref. filléregylet, ág. ev. nőegylet, a szegény gyermekeket felruházó egyesület, róm. katolikus nőegylet, izraelita nőegylet, a Vereskereszt egyesület borsodi fiókja.

Tudományos: orvos- és gyógyszerész-egyesület.

Közművelődési: tanügyi kör, közművelődési egylet.

Dalegyletek: daláregylet, polgári dalos egylet, vasúti dalkör.

Sport egyesületek: vadásztársaság, athléta kör, Lawn Tennis társaság, Korcsolyázó egyeslet. Borsodi Bükk Egyeslet, Borsodi Kerékpáregylet, Borsodmegyei Bicycli Club.

Közhasznú: önkéntes tűzoltó- és mentő-egyesület.

Közgazdasági: borsodmegyei gazdasági egyesület, phylloxera ellen védekező részvénytársaság, a terménycsarnok egyesület.

Továbbá az 1848-as honvédegylet.

Lakosság. Élénk forgalmának köszönheti Miskolcz, hogy lakosainak száma 1850 óta megkétszereződött. Az 1890. évi népszámlálás szerint a polgári népesség 30,408 volt. Ebből 27,000 magyar. Az idegen ajkuak bevándorlottak. Valás szerint volt:- róm. kath. 11,455, ev. ref. 10,189, izr. 5874, ág. ev. 2121, gör. kath. 705, gör. keleti 159. A lakott házak száma: 4243. Minthogy a város határa nagyon csekély kiterjedésű, 4161 h., a lakosságnak csak igen kis része őstermelő.

Rövid történet. A város eredete a magyarok bevándorlásáig vezethető vissza. Nagy Lajostól kezdve majdnem minden király szabaddalakkal ruházta fel. Zsigmond 1405-ben királyi várossá emelte. Később e jogot elvesztette, a visszaszerzésére irányuló törekvéssel már a

POLGÁRI * **S**ÖRCSARNOK
GROSZ JÁNOS

ajánlja kényelmesen berendezett kerthelyiségét, valamint jó magyaros konyháját a t. közönségnek.

mult században találkoztunk annakmegnyerése ma is foglalkoztatja a város intéző köreit.

Hadak által sokat szenvedett. Így a tatárok a muhii szerencsétlen ütközet után csaknem teljesen elpusztították. Feldúlták a Mátyás uralkodása alatt garázdálkodó csehek is. A török uralom alatt is sokat kellett szenvednie.

Elemi csapások gyakran érték. Tűzvész és árvíz gyakran pusztították. Legrettenetesebb volt a XVII. századbéli nagy árvíz, az 1843-ik évi nagy tűz és az 1878. augusztus 30-án csaknem az egész várost elárasztó nagy árvíz.

Miskolcz mind e csapásokat kiheverte, sőt a növekvő forgalom, folytán lassanként nagyvárossá alakult át. És bár a város régi képét egészen átalakító városrendezés még csak tervben van, Miskolcz már ma is hazánk szebb városai közé számítható. E mellett lakossága is folyton nő, úgy hogy ma már Pozsony után legnagyobb városa az egész Felsőmagyarországnak,

Sétahelyek. A *Népkert* a Csabai-kapunál terül el. Három különböző időben berendezett részből áll. Legrégibb a volt lövölde kert, ehhez a tulajdonképeni népkertet a nyolczvanas években vették hozzá. Az 1890-ik évben az Erzsébet-kerttel bővítették ki. Kiterjedése jelenleg 24 kat. hold. Diszes fái, bokrai, virágágyai kellemes sétahelylyé teszik. A régi lövölde kertben nyári vendéglő van, itt szokták rendszerint tartani a tavaszi táncmulatságokat. Ugyanitt van a Nemzeti Casinó nyári helyisége is. A város az 1897. év őszén e helyre diszes új épület emelését határozta el. A Népkertben az u. n.

rondón, az ezen ezélra épített pavillonban nyáron minden csütörtökön az 5-ik gyalogezred zenekara játszik. Az Erzsébet-kert végén két zártkörű tennis pálya van.

A *Kalvária* a Népkerettel szemben az Avas déli lejtős oldalán emelkedik. Az 1862-63-ik évben építette Máriássy Gábor vál. püspök, egri kanonok, előbb miskolczi plébános. Szerpentin-út vezet a tetején levő kápolnához, honnan szép kilátás nyílik az alsó-borsodi síkra.

A *Veresrák*. A Népkeret és Kalvária előtt elhaladva az országút mindkét oldalán jókarban tartott gyalogút vezet a Veresrák nevű vendéglőhöz. A hegyoldalban levő szőlőkben csinos nyaralók vannak, az útról csinos kilátás nyílik az alsó-borsodi síkra.

Az *Avas*. Miskolcz felett az Avas (234 m.) uralkodik. A hegynek a várostra néző északi oldala meredek, déli lejtője szőlőkkel borított lapos hegyhát. Az Erzsébet-térről (l. 22. oldal) a Szinva hidján átmenve a kőlépcsőn vagy szerpentin úton feljuthatunk a reformátusok régi templomához, melyet már Zsigmond király egy oklevelében nagyon réGINEK mond. A templom előtt a negyvenes évek két vezéralakjának Palóczy László és Szemere Bertalan emlékkövét láthatjuk. A templom egyes helyein a góth stylű régi templom néhány maradványát találjuk. A többi az ujjaépítés elrontotta. A templomtól pár lépésnyire külön áll a torony. A templom háta megett a temető van, a melybe most már csak nagyon keveset temetkeznek;

A temetőn keresztül az Avas magasabb részeire juthatunk. Itt volt Miskolcz kincses kamrája a számtalan pincze. A pinczék és borházak előtt jól rendezett sétautak vannak, melyeken padok kínálóznak a pihenésre. Az Avason számos bormérés is van.

A pinczesorok közül csakhamar kijutva a hegy tetejére az n. n. Horváth-tetőre jutunk. Innen már igen csinos kilátás nyílik a városra, a Sajó- és Hernád síkjára és az alsó-borsodi síkra. A tetőre az Erzsébettérrel fél óra alatt könnyen feljuthatunk. *Az Avas meglátogatása minden Miskolczra kerülő idegennek első sorban ajánlható.*

A Horváth-tetőről a gerinczen tovább haladva negyedóra alatt a zsidótemetőhöz érünk. Innen a vasgyárra, Diósgyőrre s a Bükk keleti oldalára nyílik szép kilátás.

A gerincz legmagasabb pontjáról Csaba községhez vezet út (háromnegyed óra). A gerincz-útról a szőlők közt több uton juthatunk le a Veresrákhoz, illetve a csabai országútra.

A *Magashegy*. Az Avasról a zsidótemetőtől 5 pereznyire tovább haladva a szőlők közt a diósgyőri vasutat érjük el. A vasut hidja az u. n. Dobogó alatt vezet el az út. Kelet felé a csekély emelkedésű dombon felfelé haladva a miskolcz—görömbölyi határ mellett fél óra alatt a Magashegy (285 m.) tetejére érünk. Innen igen szép kilátás nyílik egyrészt a Szinva, másrészt a Heő-völgyére és a Bükkhegységre.

A Magashegyet el lehet érni Miskolcz keleti végéről a honvédkyakorlótérrel a Muszkás

oldalón és az Örömhegyen át. Ez az út ugyan-
csak félórát vesz igénybe.

A Magashegyről további fél óra alatt foly-
tonosan szőlők közt szép kilátást élvezve Tapol-
czára érhetünk. A Magashegy felkeresése leg-
inkább ősszel és tavasszal ajánlható.

A *Miskolcztól északra elterülő dombokon*
is számos szép séta tehető. Közelebbi sétahelyek
az Akasztóbércz (192 m.), Kis-Kőbánya (202 m.)
Kőzdomb (203 m.), Kerekhegy (251 m.).

Ezek különösen kis kirándulásokhoz szol-
gálnak alkalmas terepül. Távolabbiak a Pápa-
puszta, Herczeghegy stb., a melyeken keresztül
Bábonyba, illetve Parasznyára juthatunk. Szintén
őrszi és tavaszi sétaképen ajánlhatók.

Jónás Fülöp Erzsébet-tér I. Miskolcz a „Korona“-szállodával szemben.

Ajánl Lióm-selymet, dupla széles nőruha kelmét 25 krtól feljebb,
szepességi czéma vásznat 3 frt 40 krtól feljebb, nyakkendők, férfi és
női fehérművek, szőnyeg, ágytakarók s függönyök nagy választékban
a legjutányosabb árak mellett.

Teljes öltözékek turisták és kerékpárosok részére

tricot-ingek, nadrágok, harisnyák, keztyűk, u. sz. férfi
és női divatcikkek, nap- és esőernyők nagy áruháza

BAUMGARTEN DÁNIEL MISKOLCZ

Ferenczi B. könyvkereskedésével szemben.

Ifj. OTROKOCSY VÉGH DANI

mészáros és vadkereskedő

— MISKOLCZ, NAGY-HUNYAD-UTCZA 58. —

Ajánlja I. rendű friss

marha, borjú és sertés húsait, valamint raktáron
tart mindennemű
vadakat. Vadat a legmagasabb árban vesznek.

IV. A hegység délkeleti oldala.

Tapolcza. Miskolczi kocsival Csaba község felé $\frac{1}{2}$ óra, gyalog az Avason, vagy a Magasbegyen át $\frac{5}{4}$ óra alatt érhető el a Görömböly község határában fekvő Tapolcza fürdő. A fürdőtelep csinos völgyben fekszik magas mészsziklák tövében meleg források által táplált kis tó mellett, mely a Heő pataknak képezi eredetét. A tóban több kis sziget van, melyeket hidak kötnek össze egymással és a fürdőteleppel. A fürdő és a tó. közvetlen környezetét díszkertté, illetve csinos parkká alakították, át. A tóban csolnakok állnak: a közönség használatára. A tó mellett csinos kis hattyústó van. Emeli a hely szépségét a környező erdő, melyben számos sétaút vezet a közeli hegytetőkre.

A fürdőépületekben nyolcz nagy fürdő-medence van, melyekbe közvetlen alulról bugyog fel a hévviz. Ezeken kívül a fürdőháztól délre egy sziklaüregből is erős forrás fakad. A vendégek befogadására az Anna-lakban

és a vendéglőben 18, magánvillákban 12 szoba szolgál.

Az egyes hévforrások hőfoka 25—32° Celsius közt váltakozik. Vizét utoljára Lengyel Béla egyetemi tanár vizsgálta meg 1889-ben. Vizsgálatai megerősítették, hogy a tapolczai források a *langyos tiszta hévvizekhez* tartoznak.

A fürdő sikerrel használható idegbajoknál csúzos és görvélyes bántalmaknál bőrbajok ellen stb.

A gyógyító tényezők közül nem lehet kifejeíteni védett fekvését és erdei levegőjét sem

A fürdő a munkácsi görög katliolikus püspökség tulajdona s jelenlegi bérelője Nagy Gyula.

Miskolczi a nyári hónapokban a színház elől társaskocsi közlekedik Tapolczára. Indul naponta négyszer.

Bérekcsik dijszabása: egész napra 5, fél napra 3, egy és fél órai ott tartózkodással 2 forint.

A fürdők árai: felnőtteknek 25 kr., tanuló-jegy 15 kr., gyermekjegy 10 kr.

Lakó-szobák árai: 60—80—1.00 kr.

Csolnak használati díja: személyenként 10 krajczár.

A Nagy-Kőmázsa. Tápolczáról a Bükk-hegység egyik alacsonyabb csúcsa a Nagy-Kőmázsa háromnegyed óra alatt sétálva is elérhető. A mindössze 384 m. magas hegy kopár tetejéről szép kilátás nyílik a hegység

keleti részeire, különösen pedig az alsó-borsodi síkságra. Felkeresése akár önálló séta-kirándulásnak, akár a Tapolczáról Lillafüredre való átkelés első megállóhelyeként ajánlható.

Kis-Győr. Tapolczáról két órai gyaloglással Kis-Győr népes községet érjük el. A községbe Miskolczi Csabán keresztül az aranyosi csárda mellett, mely hajdan kolostor volt, kocsit vezet. Lakosai magyarok s többnyire reformátusok. Számuk 1551. Két falusi korcsmája van. Kis-Győr egyaránt érdekli a turistát, geológust és a régiség-búvárt. A turista — innen kiindulva — érdekes kirándulásokat tehet. A geológust a községtől északnyugatra pár száz lépésre a Nyilas-Gallya és Ivánka-Gallya közt levő Rétmány-árokban található számos kővület vonzza Kis-Győrbe. A régiségbúvár a község határában levő számos várhegyet és őskori telepeket fogja felkeresni. Nevezetes a község vízhiányáról is, magában a faluban alig van egy-két kút. Érdekesesek a falun végigvonuló mély árkok is, viz azonban ezekben sincsen. Félórányira északkelet felé a Kékmezőn (a katonai térképen e név nincs kiírva, de a tisztás a Cseh-bércz mellett fel van tüntetve) ugyanolyan távolságban nyugat felé a Bekényen erdővéd-lakokat találunk. Mindakettő csinos tisztáson épült, mely kiránduló-társaságoknak előszeretettel használt letelepedő helye. Megemlíthető még a határában levő palakő-bánya, a palakőbánya völgyében a vidék geológiai szerkezetét jól láthatni. Ugyanitt őskori telepeket is találunk.

A Kőlyuk-Gallya (718 m.). Kis-Győr a Bükkhegység Gallya nevű csoportjának tövében épült. Legmagasabb pontja e csoportnak a Kőlyuk-Gallya, mely a katasteri felvételek háromszögelési pontjául is szolgált. Ezen szép kilátást nyújtó hely Kis-Győrből másfél óra alatt érhető el. Kilátása első sorban az alsó-borsodi sikra terjed. Igen jól láthatni róla a hegység közep-részét is és túl a Bükkön a Mátrahegység körvonalait is. A távoli kilátás felöleli az Eperjes—Tokaji hegységet, a Szepes—gömöri Erczhegységet, sőt az Alacsony-Táttra és Magas-Táttra egy részét is. A Gallyán számtalan tebert és több fertőt láthatni. A csúcsról a turista jó fél óra alatt Új-Hutára ereszkedhetik le s onnan folytathatja útját Lillafüredre. A Kőlyuk-Gallya felkeresése, mivel ezen csúcs nyújt kelet felé legszebb kilátást, nagyon ajánlható. Látogatottsága ha a B. B. E. útjelzéseit e vidékre is kiterjeszti, mindenesetre növekedni fog.

Mocsplyás puszta. A Halomvár és Latorvár. Kis-Győrtől délre félórányi távolságban Mocsolyás pusztát találjuk, mely a kincstári erdőgondok székhelye. Mocsolyástól keletre a Halomvár (314 m.) emelkedik. Sánczerődítései máig is fel maradtak, Kis-Győrből háromnegyed, Mocsolyástól fél óra alatt mászható meg. Tetejéről szintén szép kilátás nyílik. Mocsolyástól nyugotra mintegy fél órányi távolban kopár, szaggatott tetőn nagyobb kővár romjai látszanak. Itt állott hajdan a Lator család tulajdonát képező Latorvár. A meredek várhegy alatti keskeny völgyben a hasonnevű puszta fekszik.

Kács. A Lator pusztától a Schlesinger-major felé egy óra alatt elérhetjük a kácsi fürdőt. A fürdő a községtől északkeletre fekszik, jól védett helyen tölgyes erdőtől körülvéve. Vasúti és távirda állomása a kocsin más félóránnyira fekvő Keresztes-Nyárád. Utolsó postája a félóránnyira fekvő Tibold-Darócz. A fürdőtelep az egy emeletes Fürdőházból és a Teréz-lakból áll, melyekben 28 vendégszoba áll a vendégek rendelkezésére. A hat fürdőszobában

12 kád van, melyekbe melegítve jön a víz. Míg az uszodába a természetes hőfokú vizet használják. Két forrása van a telepnek. A főforrás 24° Celsius meleg, ezt használják fürdésre. A távolabb levő „Erdő-forrás” ivókút. A fürdő alacsony hőfokú tiszta hévíz, gyógyhatása ugyanaz mint a Tapolczáé. Tulajdonosa: Majthényi Ádám.

Cserépvár. Kácsról a turista egy óra alatt éri el Cserépvárallyát. A 618 lakossal bíró kis község keskeny, mély völgyben fekszik. A völgy keleti oldalát képező hegyen Cserépvárnak némi rommaradványai és Coburg hg. kastélya áll. A kastély nevezetességei a folyosóján őrzött mammuth csontok, valamint érdekes régi termei, az udvarán álló 36 öl mély kút. A hegytetőn áll még egy kápolna is, melynek kriptájába a Dessewffy grófok temetkeztek.

A vár nem játszott nagyobb szerepet hazánk történetében. A XV. században a Rozgonyiaké volt, a kikről a Báthoryakra szállott. Eger eleste után török kézre került. Utoljára II. Rákóczy Ferencz korában szerepelt, mint másodrendű erősség.

A Hórvölgye. Cserépvárallyáról Cserépfalun (2029 lakos) keresztül egy óra alatt elérjük Hórvölgynek bejáratát. A mintegy 10 km. hosszú, keskeny, sziklás völgy egyike a Bükk hegység legszebb völgyeinek. Óriási sziklák köcsönöznek vad jelleget e völgynek. Erdős részleteket csak itt-ott találunk. Legvadabb a völgy bejáratától az Oszla pusztáig számított 3 km. hosszú szakasz. Ezen túl mind szelidebb és szelidebb lesz. A pusztától nem messze a nyugati oldalon a meredek és szakgatott Odorvár emelkedik. A várhegyben eddig még ki nem kutatott barlangok vannak. A hegycsúcsáról szép kilátás nyílik az alsó-borsodi síkra.

A Hórvölgy az Oszla-pusztán-tul tovább vezet Thebe felé. Felső része Tereczka nevet visel. Egyik baloldali mellékvölgyében a Hidegkút nevű forrás és kiránduló hely van.

ZWILLIGER JAKAB MISKOLCZ.

— SZÉCHENYI-UTCA 19. SZÁM. —

Ajánlja dúsan felszerelt ráktárát, ugymint: miederek, keztyűk, harisnyák, nap- és esőernyők, férfi és női fehérneműk, csipke, szallag, ruhadíszek és minden e szakmába vágó cikkeket a legjutányosabb árban.

Alapított 1838. évben.

STEINFELD ÉS FISCHER

szabóüzlete és szövetraktára
katonai egyenruhák készítése.

MISKOLCZON

Ujdonságok angol, francia és
belföldi tiszta gyapjúkelmékből.

Ruhák készítése legújabb angol
divat szerint.

Izlésteljes szabás.

Elegáns kiállítás.

Kivánatra kelememinták készséggel küldetnek.

Jutányos árak.

Pontos kiszolgálat.

Egyenruhák a m. kir. honvéd. és cs. kir. egyévi önkénteseknek.

V. A diósgyőr-hámori völgy.

A diósgyőri-vasgyár. Miskolcz nyugati ki-járatán a Győri-kapun kimenve. tágas völgy-medenczébe ér az utas. A völgy közepén fákkal szegélyezett országút halad. Jobbra-balra szántó-földek terülnek el, a völgyet mindkét oldalról alacsony szőlőhegyek környékezik. Távolabb a Bükk hegység kéklik. Csakhamar megpillantjuk a hatalmas gyártelepet és az országútról a 4. km. oszlopnál letérve, nemsokára el is érjük. Már az országút mellett is emelkednek egyes házak, a telep zöme azonban a Szinva patakon túl van. A kocs út egyenest a gyár bejáratához, az igazgatósági épület elé vezet. A turista itt engedélyt nyerhet — egyes részek kivételével — a gyár megtekintésére. A gyár mintegy hatodfélezer munkást foglalkoztat. Be van rendezve Bessemer- és Martin-aczélgyártásra, sinek és hídalkatrészek, valamint ujabban ágyúlöveg-hüvelyek készítésére. A gyár maga készíti tűz-álló és közönséges tégláit is. A gyárat környező telep berendezése mintaszerű. Úgy a tisztviselők,

mint a munkások lakásainak építésmódja egyaránt kielégítő, úgy egészségi, mint kényelmi szempontból. Utczáinak egy részét gyümölcsfák szegélyezik. Van tiszti- és munkás-kaszinója, munkás étkezője, hol a munkások vagy a hazulról hozott vagy az olcsó árért ott kapható ebédet és vacsorátköltik el. Van tejcsarnoka. Van továbbá 6 osztályú népiskolája, tűzoltósága, dalegylete, műkedvelő szintársasága, fogyasztási szövetkezete, kádfürdője, uszodája, korcsolyatere, gyógyszertára, kisebbszerű kórháza. Nagyobb arányú kórháza most épül. Miskolcczal társaskocsi összeköttetése van. A társaskocsi naponta négyszer fordul. A gyárból indul d. e. $\frac{1}{2}8$ és 10 órakor, d. u. $\frac{1}{2}2$ és este 7 órakor. Miskolczi d. e. 9 és $\frac{1}{2}12$ órakor, d. u. 3 és este 10 órakor., Dija személyenként 20 kr. Rövid időn belül remélhető a Miskolcz város villamos vasútnak egész a gyártelepig való kiépítése. A Miskolczi Csaba mellett a gyárba vezető vasútvonal jelenleg csupán teherszállításra szolgál. A gyárat keskenyvágányú vasút köti össze a perecsesi kőszénbányákkal és az ottani teleppel. (Lásd a 46. lapon.)

Diósgyőr. Diósgyőr nagyközség első házait az országút mentén a 7 km. oszlopnál találjuk. A vasgyárból a Szinva balpartján gyalogút is vezet Diósgyőrbe. A vasgyárral együtt 6—7 ezer lakost számláló nagyközség csinos épületeivel jó benyomást gyakorol. Két részből áll: a tulajdonképeni Diósgyőrből, mely a vár környékén terül el és Felső-Győrből vagy Majláthból. Utóbbiban van a kincstári főerdészeti

és az erdőgondnoksági hivatal. Nevezetesebb ipartelepe a papirgyár, mely kitűnő minőségű s országsherte hires meritett papirt gyárt.

A diósgyőri vár. A város déli részén csekély kiemelkedésű dombon láthatók a hajdan hires vár romjai. A vár szabályos négyszög alakban épült. Főerődítését a vízzel megtölthető sánczok és vizárkok képezték, melyek a most is meglevő sekély tóval voltak összeköttetésben. A kétemeletes várból ma leginkább a négy sarkában levő négy torony látható. Az északi oldalon még látszanak a gótivek nyomai. A várat a múlt században a megyegyűlés határozatából leirták. E leirást Wenzel Gusztáv közli Diósgyőr egykori történelmi jelentőségéről írott akadémiai értekezésében.

A vár helyén már a honfoglalás idejében állott, valószínűleg avar eredetű földvár, Később a magyar királyoknak volt itt váruk. A XIV. század elején Erne bán fia István nádor birta, a ki egészen ujra építette. 1341-ben visszazállott a koronára és Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás. valamint Mária II. Lajos neje | gyakran tartózkodtak benne. I. Ferdinánd alatt BalassaZsigmondvoltbirtokosa,azótasokszor cserélt gazdát.

A várral szemben Sebe Alajos törvényszéki bíró kertjében hazánk egyik leghiresebb fája: az 5—600 éves, 20 méternél magasabb óriási mogyorófa áll, melyet a turisták bármikor megtekinthetnek. A várral szemben más oldalon egy pincze van. Ez a nép hite szerinta diósgyőri várat az egrivel összekötő alagút bejárata

A diósgyőri fürdő. A vártól nyugatra van a fürdő. Forrása 22.5 Celsius fokú hévforrás melyet csinosan berendezett fürdőépületben használnak fürdésre. Az épület előtt nagyobb kert-helyiség terül el. Van az épületben "öt vendégszoba, három nagy tükörfürdő, egy családi tükörfürdő és négy fürdőszoba két-két káddal.

A tükörfürdő használata fürdőruha nélkül felnőtteknek 25 kr., gyermekeknek 10 kr. A tükörfürdő üdítő vizében való megfürdés minden kirándulónak ajánlható.

Béerköcsi dijszabás: egész napra 5 ft. fél napra 3 ft. Egy és fél óra tartózkodással 2 forint.

A fürdőnél indul ki a 8 km. hosszú Bethlen-út, mely egy negyed óráig még szántóföldek közt halad, majd elérve az erdő szélét az árnyas erdei sétaút jellegével vezet tovább a téglagyár, a papírmalom és fűrészmalom érintésével a hámosi völgybe s onnan Lillafüredre.

A pálosrendi zárda. Felső-Győrben ott, hol most a kincstári erdőhivatal van, állott a pálosrendű zárda. A kolostort Erne bán fia István nádor alapította 1303-ban. A protestantizmus behozatala után több ízben elpusztították. III. Károly állította vissza. Ekkor emelték a most is fennálló épületet. Midőn II-ik József a rendet eltörölte, a kolostor, is megszűnt. Az utolsó pálos Kristóffy Gáspár 1844 körül hunyt el 93 éves korában.

Alsó-Hámos. Diósgyőrből akár a Bethlen-úton, akár az országúton rövid idő alatt elérjük

az alsó-hámori malmot. A malommal szemben I
 levő hegyen hatalmas szikla emelkedik, tetejében a molnárlegény szomorú esetének megörökítésére keresztet helyezett a kegyelet. Ezen szikla képezi a tulajdonképen Hámor völgyének nevezett részlet kezdetét, Keskeny völgyben vezet az országút tova. Ott, hol kissé tágasabb lesz Alsó-Hámor falu egy része és a Zartl testvérek tulajdonát képező s megtekintésre érdemes hajlitott bútorgyár van. A puskaporos torony szorulata után ismét, kitágul a völgy s itt van Alsó-Hámor község zöme. A község csinos és rendezett. Lakosainak száma 766. Vallásra nézve legnagyobbbrészt róm. katólikusok. Mindinkább magyarosodó tótok és németek. A községben két vas emlékmű áll. Egyik az iskola előtt s ez Ő felsége I. Ferencz József itt jártát hirdeti, a másik a község felett haladó országút mellett örökítette meg István kir. herczeg 1847-iki utját. A harmadik emlék egy chronosztichonnal ellátott kőkereszt, melyet a község istenfélő népe a kolerától való megszabadulás emlékezetére állított fel. A völgy szépségét irodalmunk jelesei közül többen megörökítették.

A Bethlen-út a fűrészmalomtól kezdve az országúttal nagyobbbrészt párhuzamosan halad. Majd felmegy a puskaporos-toronyi kilátóhoz, honnan a temetőn keresztül a községbe is juthatunk, vagy utunkat a temető felett a nyaraló-telepig folytathatjuk.

A Taj. Az alsó-hámori korcsmától a víz-esések mellett a régi meredek szekérút visz fel

a tó gátjára. Az új országút a község felett halad és rövidke alaguton át ugyanoda vezet. A gátra felérve remek látvány tárul elénk: Hámor gyöngye a felséges Taj. A Taj, a Garadna s részben a Szinva patak víztartója délkeletről északnyugatra vonul a mindinkább keskenyülő völgyben. Legnagyobb szélessége közel 100 méter, egész terjedelme 12 hektár. Legnagyobb mélysége Márki Sándor szerint 30 méter. A Borsodi Bükk Egylet elnöksége által két ponton eszközölt mérés 6, illetve 9 m. eredményt adott. Hosszusági átmérője — bele nem számítva a part kanyargásait — 1.2 km. Körüljárásához legalább háromnegyedóra szükséges. A tó szépségeit pár szóval leírni lehetetlen. Északkeleti oldalán szekérút halad, délnyugati oldalán ösvényszerű gyalogút vezet. Ennek vége felé a hegyről a kősziklának egy üregéből forrás ömlik alá ki zuhatagot képezve, Vize rövid pályafutás után a meredek lábában a Tajba ömlik. A kis csermely beömlése mellett egyik kiálló sziklára épített filegoria önként kínálkozik a megpihenésre. Igen szép a Taj mind a két útról, de legnagyobb élvezetet mégis csak a rajta való csolnakázás nyújt. A B. B. E. által beszerzett csolnakon — használati díja tagoknak 10 kr., nem tagoknak 15 kr. — ezt az élvezetet is megszerezhetik a kirándulók. Ugyancsak a B. B. E. néhány fiatal tagja buzgólkodik egy kosár-uszoda létrehozatalán is.

Lillafüred. A tó gátjától Alsó-Hámor község házai közt haladva negyed óra alatt Lillafüredre érünk. Figyelmünket legelsőbbben egy

előredülő sziklafokon emelkedő picziny kápolna köti le. Ez előtt pár lépéssel lép ki a Bethlen út az erdőből, A kápolnán túl már nyaralók emelkednek s mutatjuk, hogy megérkeztünk a telepre. Az erdei tisztáson épült nyaralótelep gr.

Bethlen András földmivelési minister kezdeményezésére 1892-ben keletkezett. Van kétemeletes vendéglője, vendégszobával. A szobák árai mérsékeltek. A vendéglő konyhája jó és az étkezés mindamellett nem drága.

Van a telepen tizenegy nyaraló — a községben levő hármat külön számítva. Ezek közül néhány bérbe is kiadó. Lehet azonfelül olcsó áron nyári lakást kapni a községi lakosok házaiban is. Mindenesetre emelkedni fog a telep, ha a miskolczi villamos vasutat egész eddig meghosszabbítják és megfelelő fürdőt építenek. A kijutás jelenleg különösen egy-két embernek drága. Bérkocsi dijszabás egész napra 7 frt, fél napra 4 frt.

Lillafüredről számos séta tehető. Legmegszokottabb a séta a Szinva forráshoz és vissza. A forrás a vendéglőtől husz percznyire van és több forrásból közvetlenül az út mellett buzog fel. Kevésbé ismert azon új sétahely, mely ki-gyóztatva a Fehérkő lábára vezet. Ha a Borsodi Bükk Egylet a Dolka hegyre tervezett kilátó tornyát felépíti, úgy egy kellemes sétahelylyel több lesz és megszűnik a kilátóhely hiánya miatt való panasz is. Lillafüred a bükkvidéki összes kirándulásoknak is középpontja.

VI. A diósgyőr–hámori völgy melléke.

Pereczes-telep és a köszénbányák. A diósgyőri vasgyárat 6 km. hosszú keskeny vágányú vasút köti össze Pereczes-teleppel. A vasgyári igazgatóság engedélyével a vasúton is ki lehet Peregzesre jönni. Azonban legtöbben mégis gyalog keresik fel a Lyukóvölgyön és a Szarka-hegyen át. Kocsiútja egyáltalában nincs. A telep az Erenyő völgy legfelső részén erdős hegyek között épült. Jó és olcsó vendéglője a vasúti állomástól pár száz lépésnyire fekszik. A vasúti állomástól nyugatra az erdőszélen tekepálya van s mellette lóczák és asztalok. Közvetlen közelében jó vizű forrás is van. Érthető tehát, hogy ezen helyen szoktak a kiránduló-társaságok leginkább letelepedni. Innen erdei utakon számos séta kínálkozik. Leginkább ajánlható a szép kilátást nyújtó Ostoros (l. a következő czim alatt). Pár lépésnyire van az alagút bejárata. A 2.3 km. alagút Magyarország leghosszabb vasúti alagútja.

Mivel az alagúton való átmenésre engedélyt

a vasgyár igazgatósága egyáltalában nem ad. Pereczeről az alagút feletti alacsony hegyen kell átkelnie annak, a ki a kőszénbányákba le akar ereszkedni. A vasúti sinek mellett még 1 km. út van hátra a Baross-aknáig. (A katonai térképen Hauptschack). Ide már úgy a diósgyőri völgyből a papirmalom környékéről, mint Parasznyán át Sajó-Szentpéterről vezet jó kocsíút. A Baross-aknán kívül még a Wiesner-táró és a Berta-táró vannak üzemben. A bányákban tehát úgy a táró, mint az akna működésével meg lehet ismerkedni. A bányákat 1858-ban tárták fel, kiterjedésük 22,000 hold és hatodfélszáz munkást foglalkoztatnak. A vasgyártelep és a bányák összértéke közel 8 millió forint.

Az Ostoros. Diósgyőrtől északra a Pereces telep felett emelkedik a Bükk egyik alacsonyabb, mindazáltal szép kilátást nyújtó csúcsa az Ostoros (380 m.) Az Erenyő-völgy elején levő erdőőrháztól a Nagy-Bakoson át egy óra, Pereczeről fél óra, Diósgyőrből három negyed óra alatt juthatni fel a tetőre. Az Ostorosról szép kilátás nyílik e Bükk hegység környező részére, Diósgyőr városára, a Vasgyártelepre, a papirgyárra, Miskolczra, a Sajó- és Henádmenti síkra. Felkeresése sok fáradsággal nem jár és igen szép kilátást nyújt, tehát nagyon ajánlható. Az Ostorosról le lehet ereszkedni a téglagyárhoz vagy a Királykúthoz, esetleg folytatni lehet az utat a pagonyhatáron a Bükkes oldal és a Nagy-Gallya felé.

A Királykút, a Kecskelyuk és a Felső- |

forrás. A Szinva egyik jelentékenyebb mellék völgye a Forrásvölgy a fűrészmalomnál ágazik be a fővölgybe. E völgyet a miskolczi és diósgyőri kirándulók már régóta előszeretettel keresik fel. Átkelve a bővizű patakon, csinos séta útra jutunk, melyen rövid negyedóra alatt elérjük a Királykutat. A kút állítólag Mátyás királyról vette nevét, ki vadászat közben gyakran pihent meg e tájon. Három forrásból előbugyogó vizét a papirgyár céljaira csinos kis tóba fogták fel. A forrástól néhány lépésnyire menedékházat találunk, melynek kulcsa a diósgyőri erdőhivataltól elkérhető.

A csergedező patak mellett előrehaladva, öt percznyire a Királykúttól jobb kéz felé. a Kecskelyuk nevű barlang bejáratát látjuk. A barlang bejárata igen sokat ígér Mintegy 200 méter hosszúságban bejárt alsó folyosója nem elégíti ki a bejárat által felköltött várakozást. A felső, előreláthatólag többet nyújtó emelet pedig még eddigelé ismeretlen.

A barlangtól a patak által jelölt uton haladva, elérünk a Bükk egyik legérdekesebb forrásához a *Felső-forráshoz*, mely sziklák közül tör elő.

A Felső-forrástól a szép kilátású *Dolka* hegyen (486 m.) át, Alsó-Hámorba juthatunk.

A **Nagy-Gallya** (465m) és a Gallya-forrás. Az Ostorostól a diósgyőri és varbói erdőgondnokságok területe közti határvonalon a Bükk oldal (374 m.) érintésével másfél óra alatt érhető el a Nagy-Gallya. (Acsúcsot a katonai térkép nem nevezi meg, csupán a magassági pont

jelzi.) A tetőre a Királykúttól egy óra, a Felső-forrástól fél óra alatt szintén felérhetünk. A csúcs kilátása hasonló az Ostoros kilátásához, csak hogy jóval szebb. Különösen szép innen a diósgyőri vár.

A tetőről negyed óra alatt leérhetünk a Gallya-forráshoz. Ugyanaz a Baross-aknától is elérhető fél óra alatt. A forrás környéke csinos tisztás egy használatban már nem levő halastó nyomaival. Itt igen szép példáit láthatjuk a mésztufa képződésnek.

A Tatárárok és a Mexikó A vasgyárból a gyár épületeit megkerülve a *Ládi erdőt* érjük el. Itt a gyáriak szabad ég alatt nyári táncmulatságokat szoktak tartani. Ennek szomszédságában a miskolczi helyőrség lövöldéje van. Valamivel távolabb kincstári erdőőrlak áll. A kettő közt fiatal fenyves terül el, ez azonban a közönség elől még ez idő szerint el van zárva. Az erdőőrházat elhagyva belépünk a tulajdonképeni Tatárárok-völgybe. Itt van a Hegyestetőn át Lillafüredre vezető veres színű útjelzés kezdete. A völgyben egy kilométernyire a Mexikó nevű vendéglőt találjuk. A vendéglő felépítése óta a völgy a vasgyáriak kedvelt sétahelye. A keskeny völgyben még fél kilométerrel beljebb elérünk egy már messziről feltűnő nagy szikla aljába. Itt az út mentén is találunk egy forrást. Ha azonban a sziklához még közelebb megyünk sokkal csinosabb forrásra, akadunk. Asziklatetejéről szép kilátás nyílik a Vasgyárf

Ó-Huta. A Mexikó vendéglőtől a Nagysánczonát fél óra alatt elérhető Ó-Huta község.

Ugyanoda a szekérút a völgyben visz. Tapolczáról a Nagy-Kőmázsan és a Vásárhelyen (378 m. a katonai részletes térkép csupán a magassági pontot tünteti fel) át másfél óra alatt érhetjük el a községet.

Ó-Huta keskeny erdős völgyben fekszik és egyetlen 2 kilométer hosszúságban húzódó utczából áll. Lakosainak száma 532. Az 1896-ik évben nagy árviz érte a falut, mely csaknem egészen elpusztította. Falusi korcsmája van.

Ó-Hutáról a Dubcsina-tetőn (625 m. a katonai térkép a csúcsot nem nevezi meg) és Fehérkő-lápán át másfél óra alatt Lillafüredre juthatunk.

A Hegyestető. (590 m.) A közvetlen Diósgyőr felett emelkedő hegyek legmagasabbika. Több oldalról érhető el. A Tatárárok-völgyéből a Vaskapun át veressel jelzett uton ötnegyed óra. A Mexikó vendéglőtől a Nagy-Sánczon át hasonlólag ötnegyed óra. A diósgyőri fürdőből meredek hegyi utakon háromnegyed óra. A sárgával jelzett út a Bethen-útból a téglagyár, indul ki és szép erdei részletek közt félóra alatt a *Hegyeskúthoz* vezet. Ez igen csinos forrás és a diósgyőriek egyik kedvencz kiránduló helye. A sárga szín jelzésen ujjabb fél óra alatt érünk fel a Hegyestető legmagasabb pontjára. Innen szép kilátás nyílik a Bükk fennsíkja és az Örvénykő, felé a távoli kilátása a Szepes—gömöri Érezhegységre és a Magas-Tátrára terjed. A Hegyestetőről a sárga szín jelzés még tíz pereznyire vezet a valamivel alacsonyabb Nagy-Hegyesre, honnan Diósgyőrré és Miskolczra nyílik szép kilátás.

A Hegyestetőről egy fél óra alatt lejuthatni a veressel jelzett uton Lillafüredre. Útközben érintjük a fehérekölápai vadászházat, ide tér be az Ó-Hutáról a Dubcsinán át Lillafüredre vezető út, a mely keresztezi a Hegyestetőről Új-Hutára vezető utat (1. lentebb) a vadászháztól pár percznyire csinált sétaút tér el jobbra. Ennek folytatásában meredek erdei úton az alsó-hámori temetőhöz juthatunk. A meredek út egyik pontjáról igen szép és a Hegyestetőt bizonyos dolgokban felülmuló kilátásnyílik.

A Hegyestetőről Új-Hutára is vezet út a már említett Dubcsina és a *Kerekhegy* (643 m.) mellett. A Kerekhegyre érdemes ez útból kitérni, mert onnan a Bükk középső részeire nyílik szép kilátás.

Új-Huta. Borsodvármegyének legmagasabbban (582 m.) fekvő községe. Lakosainak száma 740. Többnyire római katolikusok, a kiknek itt régi templomuk van. Új-Huta és környéke vízben szintén szegény, bár nem annyira, mint Kis-Győr és környéke. Erdőgondnoksági és körjegyzői székhely. Van jó falusi korcsmája és több szatócs-üzlete.

Új-Hutára két felől is vezet szekérút. Egyik a Tatárárok völgyéből, ez meredekebb, a másik Lillafüredről, ez szelidebb lejtésű. A turisták előszeretettel használják midkét pormentes erdei utat. Új-Hutáról fel lehet Kőkapu és Kőlyuk-Gallya szép kilátó pontokat keresni. Előbbin keresztül Tapolczára, utóbbin keresztül Kis-Győrbe juthat a turista. A Kőlyuk-Gallyára,

melyet a 36. lapon már ismertettünk, a Kis- és Nagy-Ivács között vezet az út. A Kőlyuk-Gallya ez úton Uj-Hutáról egy óra, Lillafüredről két óra alatt érhető el.

A Kőkapu és a Nagy-Somhegyi kilátó.
A Kőkapu az Al-Bagolyhegy gerinczén a katonai részletes térképen megjelölt 717 m. magasú ponttól északra fél kilométer légtávban fekvő sziklatömb. A szikláról, de még inkább a nála pár méterrel magasabban fekvő hegyoldalból igen szép kilátás nyílik a Vasgyárra, Miskolczra és a hegység lábánál fekvő községekre. Megközelíthető úgy Tapolcza, mint Uj-Huta felől. Fölkeresése egyike a jutalmazóbb kirándulásoknak.

A Tapolczáról Nagy-Kőmázsára vezető utat már ismertettük (l. 34. oldal). A Nagy-Kőmázsáról a 378 m. magassági ponton át (Vásárhely) másfél óra alatt érhető el a Kőkapu. Uj-Hutától fél órányira fekszik. A községtől a Miskolcz felé vezető szekérúton haladunk mindaddig, a míg az északra nem kanyarodik. A kanyarulatnál szép kilátás nyílik Uj-Hutára s a környező hegyekre, melyek közül leginkább a háttérben fekvő Tarkő sziklás teteje tűnik ki. Itt jobbra, letérve, csakhamar elérjük a millenniumi facsoportot. Ettől pár lépésnyire a Csepegős kút nevű csinos kis forrás kínálja, üdítő vizét. Visszatérve a forrás kedvéért elhagyott útra, néhány percz múlva kilátópontnál vagyunk. A Csepegőskúttól az Al-Bagolyhegyen (717 m.) át negyedóra alatt a Nagy-Somhegyi kilátóhoz jutunk. Innen a Kőkapuról nyíló ki-

látásnál szebb kilátás nyílik. Ez nemcsak a sik felé irányul, hanem felöleli a Bükk hegység középső részét is.

A Borsodi Bükk Egylet a *Nagy-Som-hegyi kilátóhoz* a görömbölyi Tapolczáról a Nagy-Kőmázsán, Vásárhelyen (378 m.) Kőkapun és Csepegős kúton át vezető útvonalat *veres*, a Hegyesnyeregről a Bagolyhegyen (689 m.) és Csepegőskúton át vezető utat pedig *kék* jelzéssel rövid időn belül el fogja látni.

Wegener György gőz-, mű-, ruhafestő
gyára és vegytisztító
intézete

☛ **Miskolcz (saját házában).** ☛

Kerékpár- és sportöltönyök

vizhatlan és lóden-kelméből minden nagyságban 10 frt.
Turista-kabát (Havelok) 8 frt egyedül **Szántó Mór és**
társánál kapható **Miskolczon.**

BARTA JENŐ ❖ NŐI DIVAT ÉS ❖
VÁSZON ÁRUHÁZA

Miskolcz, Széchenyi-utca 96.

Ajánl lioni selymeket 45 krtól feljebb, női ruhakelméket 30 krtól feljebb a legfinomabb minőségig, vászon, asztalnemű, szőnyeg, női és férfi kész fehérneműek, zsebkendők.

PFLIEGLER J. FERENCZ MISKOLCZ.

— Alapított 1864. évben. —

Üveg, tükör, porcellán, kőedény, majolika és petroleum-lámpák
gyári nagy raktára.

Ajánlja következő különlegességeit: menyasszonyi kelengyék egyszerű és legfinomabb kiállításban. — Név- és születésnap, karácsonyi és újévi alkalmi ajándéktárgyakat, alpacca, china-ezüst, selecta és albidből legolcsóbb áron. — Épületek üvegezése, valamint képeknek keretezése gyorsan, jutányosan, minden kivitelben és szakavatottsággal eszközöltetik.

VII. Kirándulások Lillafüredről.

A hollósi fenyves. Lillafüredről a Szinva forrás érintésével a Lustavölgyön át a fensikra vezető utat jobbra s az Uj-Hutára vezetőt balra hagyva egy óra alatt elérjük az út legmagasabb pontján (562 m.) fekvő Hollós kunyhót. Benne meghúzódhatunk az esetleges rossz időjárás esetén. Az ott lakó erdővédtől tejet, vajat vagy más élelmi cikket kaphatunk. A Hollóstetőre Uj-Hutáról is el lehet háromnegyed óra alatt érni. A tetőn csinos fenyves díszlik, a Bükk-hegység egyedüli nagyobb fenyvese. A lehullott levelek kaucsukszerű szőnyegén át a fenyves közepén egy kis tisztáson levő Hollóskúthoz mehetünk, melynek környéke szinte kínálkozik a letelepedésre. A fenyves a lillafüredi nyaraló és kiránduló közönség elég látogatott sétahelye.

Gyertyánvölgy és Thebe. A Hollóstetőtől erdei szekéruton egy óra alatt érjük el a gyertyánvölgyi üveghuta telepét. A huta jelenleg nem működik. A kincstár most vállalkozót keres, a ki a gyárat újból üzembe hozza.

A gyártól negyedóránnyira Thebe erdővédlak van. Az erdőőrlakkal szemben fekvő hegyből forrás tör ki, melynél turisták gyakran tartanak pihenőt. Thebéről erdős hegyeken és völgyeken át Kács fürdőbe mehetünk. Ugyancsak itt van *az Eger felé vezető 20 km. piros jelzés kezdete*, mely a Mákszemen át a Nagy-Egedre (552 m.) vezet, honnan Eger már látható.

Répás-Huta. A Thebe erdőőrlaktól fél óra alatt Répás-Hutára érhetünk. A Hollóstetőről, a gyertyánvölgyi úttól jobbra szintén tér el egy szekérút, Répás-Hutára, melyen át öt negyed óra alatt érhető el. Répás-Hutát a katonai részletes térkép Colonie-Répásnak keresztelte el, az általános térképen Répás a neve. A Répás-Huta nevet pedig Gyertyánvölgy kapta. Répás-Huta kis község 308 lakossal és állami népiskoláva. A falu két egymásba nyíló völgyben s az ennek folytatását képező közös völgyben fekszik Y alakban. A két völgy egymásba nyílasánál találjuk a korcsmát. A faluban két erdőőrlak is van. Az egyikben tiszti szállást is rendeztek be. A tiszti szállóban — a diósgyőri főerdészi hivatalban kért engedéllyel — hat—hét turista meg is hálhat. Ez különösen ajánlható a Bükk déli szegélyének csúcsait felkeresni akaró turistáknak, mert csak így lehetséges, hogy a csúcsokat még a reggeli órákban elérjék.

A Zsérczi Nagy-Dél (844 m.) és a Bányahegy. (814 méter). E két csúcs a fensik déli szegélyén emelkedik s közvetlenül Répás-Huta felett fekszik. A Zsérczi Nagy-Dél a község

észak-déli, a Bányahegy a község kelet-nyugati irányú utcájából kiindulva érhető el három negyed óra alatt. A két csúcs egymástól fél órányi távolságra van. Mindkét csúcs elragadó kilátást nyújt a Bükk fennsíkjához délen csatlakozó oldalágak amphiteatrumszerű tömkelegére, melyen túl az alföld beláthatatlan rónája tűnik fel. A két nagyobb völgynyíláson át több helység látható, köztük a soktornyú Eger is.

Felkereshető a Zsérczi Nagy-Dél és a Bányahegy Lillafüredről a Lusta völgyön át is. A két, illetve harmadfél órányi út a fennsík tebrei és jellegzetes kaszálói közt vezet. Ajánlható ez okból is, de azért is, mivel ez út emelkedése sokkal arányosabb. Bár a hátránya is megvan t. i., hogy könnyebben eltéveszthető.

A Bányahegyről a határon és a tárkányi erdőkön keresztül feljuthatunk a *Tarkőre* (932 m.), (lásd 82. oldal) mely a fensíkot szegélyező csúcsok közül legszebb kilátást nyújt. Csupán arra kell vigyáznunk, hogy a vadtenyésztési okokból elzárt visnyói uradalom erdejét elkerüljük. Miért is célszerű e kirándulásra vezetőt fogadni.

A Bányahegyről a Nagymezőn, a Zsérczi Nagy-Délről a Kismezőn keresztül a Jávorkúthoz juthatunk, Ugy a Nagy-, mint a Kismező erdei tisztás, a melyeken legjobban szemlélhető a tebrek alakulása.

Felső-Hámor (Ó-Massa). A hámori tó felső végétől a Garadna patak regényes völgyében visz tova az út. 3 km. út után Új-Massát érjük el. A patak jobb oldalán a régi hámor romjait látjuk. Baloldalán a kincstári erdővédlak és

br. Vay Elemér főispán szarvasaggancsokkal díszített vadászháza áll. További 2 km.-nyire van a szentléleki zárdaromokhoz és az Örvénykőre vezető kék és sárga útjelzések kezdete: az u. n. *hármaskúti útbeágazás*. Innen 2 km. távolságban *Felső-Hámor* telep fekszik, melyet közönségesen csak *Ó-Massa* néven ismernek. Lakosainak száma 199, a kik erdei fuvarozásból élnek. Van állami népiskolája. Ó-Massánál két völgy jön össze. Egyikben a szentléleki zárdaromokhoz, másikban a Jávorkút és Csipkésút felé vezető szekérút halad. A két út összetalálkozásánál van a Mitleider Áron korcsmája.

A szentléleki zárdaromok. Az Ó-Massa felett emelkedő Hetemér hegy tetején a Hetemér rét felső szélén állanak a Szentlélekről nevezett pálos-rendű zárdaromjai. Ó-Massa felől 3 km. hosszú szekérúton közelíthető meg. Az út azonban nincs a legjobb karban, miért is egyes helyeken a kocsiról le is kell szállni. A kék színnel jelzett 3 km. hosszú, mérsékelt emelkedésű hegyi út a *hármaskúti beágazástól* vezet a romokhoz. A zárdát Erne bán fia István nádor alapította 1312 körül, hogy a Bükk-hegység emez elrejtett részein titokban még mindig pogány módra áldozó magyarok közt a keresztény hitet megszilárdítsa. A zárdaromok a dédesi perjelséghez tartozott s királyaink, különösen Nagy Lajos nagyon szívesen keresték fel e kies helyen lakó tudományosan képzett barátokat. A hitujítás és a török hódítás korában sokat átélt zárdarom valószínűleg a 17-ik század elején hagyatott el. A nép sok mondát fűz a romokhoz.

A romok mellett a M. A. K. T. O. által az 1893-ik évben emelt menedékház nyújt a kirándulóknak biztos oltalmat az eső és szél ellen.

A menedékháztól délkeletre a *szentlélek-hegyi kilátó* nevű szikla emelkedik, melyről a kilátás a Bükk zöldelő erdein túl Miskolcra, továbbá a Sajó és Hernád alsó szakaszainak mellékén túl egész a tokaji hegyig terjed.

A sziklától északra tánczhelyet találunk, a tánczhelytől a kis csermely mellett felfelé haladva a pálosok hajdani halastavának fenekén felbugyogó csinos forráshoz érünk. Ez a kiránduló társaságok rendes letelepedő helye.

Az Örvénykő (767 m.). A forrástól ugyan csak kék jelzés vezet a mintegy husz percznyire fekvő Örvénykőre. A rétet elhagyva a kék jelzéshez csakhamar sárga színjelzés is csatlakozik. Ez a hármaskúti beágazástól a Háromkút völgyén egyenest az Örvénykőre vezet.

Az Örvénykő egyike azon hegycsúcsoknak, melyeknek több nevük van. Örvénykő néven ismerik a lába alatt fekvő mályinkaiak és tardonaiak, e néven vették fel a katonai térképekre is. A kincstári térképeken ellenben Odvaskő néven szerepel.

A meredeken aláeső sziklatömb borzalmat kelt abban, a ki megpróbál egyenesen lenézni. A ki azonban széjjeltekint, a legnagyobbyszerű körkép élvezésében lesz részes. Tiszta időben egyfelől a *Magas Tátráig*, másfelől a selmeczi *Szittnyáig* terjed a kilátás. Kevésbé tiszta időben az *eperjes-tokaji hegláncz*, a *szepes-gömöri érczhegység*, az *Alacsony-Táttra*, az

Osztrovszki-Vepor és a *Medves hegység* zárják a láthatárt.

Forró nyári napokon, mikor a lég párával van tele, meg kell elégednünk a közvetlenül lábaink alatt fekvő ős bükkös erdő s a belőle kiemelkedő mészkősziklák, a dédesi Kis- és Nagy-Várhegy, a Sajó völgye Putnok és Sajó-Szentpéter közé eső szakaszának, valamint a Bán, Kazincz és Pittypalatty mellékvölgyének szemléletével. Tizenkét vármegye helyett ugyanannyi község határának látásával kell beérnünk. Legközelebb fekvő és látható községek *Dédes*, *Tapolcsány* és *Tardona*.

A kilátás legszebb a reggeli órákban egészen 8—9 óráig. A szentléleki menedékháznak éjjeli szállásra berendezése okvetlen meg fogja könnyíteni a kilátásnak a legalkalmasabb időben való élvezését. A B. B. E. azon terve pedig, hogy a kilátást a keleti oldalon megakadályozó fákat, ha erre engedélyt nyerni sikerül, kivágatja: Miskolczot és a Vasgyárt is bele fogja vonni az így is eléggé szép körkép keretébe.

A Látókövek. A szentléleki zárdaromok környékének felkeresésre méltó pontjai közül legközelebb a *Látókövek* vannak. Ezek a menedékháztól északra egy negyedórányira már a mályinkai határban egymáshoz meglehetősen közel emelkednek ki a környező erdőből. Mindkettőnek kilátása hasonlít az Örvénykőéhez, csak hogy kisebb terjedelmű. A nyugatra fekvőtől különösen szépen látszik a dédesi Várhegy.

A Nyaruhegy (902 m.) A szentléleki

zárdaromoktól a határútra felkapaszkodva, annak mentén érdekes kirándulást tehetünk a Csikorgó hegyen keresztül az 1 órányira fekvő Nyarúra. A Csikorgótól letérve hegyen-völgyön át a dédesi várhegyre mehetünk (lásd 67. oldal). A Nyarú kilátása szintén az Örvénykőéhez hasonló, sőt bizonyos tekintetben szebb. Azonban tekintve, hogy félrébb esik, látogatottsága jóval kisebb. Sőt mondhatni, hogy e csúcs a bükkvidéki turisták előtt jóformán ismeretlen.

A Bánkút. A Nyarútól a határon tovább haladva 1 óra alatt a szép kilátású, de a turisták előtt már elzárt Bálvány (957 méter) oldalában fekvő *Bánkúthoz* juthatunk. A Bánkúthoz Ó-Massáról a Szárazvölgyön át másfél óra alatt szintén fel lehet jutni. A határút a Bánkúttól tovább vezet a Csipkés-kút és Nagymező felé, melyeket Ó-Massa felől kényelmesebb utakon is megközelíthetünk.

A Jávorkút és a Csipkés-kút. A fennsík északi oldalán fekvő két kút egyaránt kellemes letelepedő helye nagyobb kiránduló társaságoknak és a hegyek közt bolyongó turistának.

Felkereshetők úgy Ó-Massa és Répás-Huta, mint Lillafüred felől. Ó-Massáról a fensikra vezető szekérúton egy óra alatt lehet felérni a Jávorkúthoz. Ugyanoda két óra alatt Lillafüredről vagy a hámosi tótól is felérhetünk. Az út ez esetben a lillafüredi vendéglőtől a Vesszős felé, a Taj felső végétől a Sáros völgyön át ér el a Tekenős réthez. Innen kevés változatosságot mutató út vezet erdők és erdei tisztások közt a hasonló nevű réten előfakadó Jávorkúthoz.

Útközben a Bükk különlegességét képező bukó patakok közül hármát is megsejmelhetünk. Lillafüredről a Jávorkúthoz a Lusta-völgyön és Kismezőn át is eljuthatunk. A forrás közelében a rendesen lakatlan s csak a hivatalos útban ide vetődő erdészek használatára emelt kincstári épület és a gr. Erdődy szintén ritkán használt vadász kunyhója állanak. A Jávorrét felső részén kisebb fenyves sötétlik, a forrás mellett fenyő iskola van. A Jávorkúttól félórányira hasonlólag erdei tisztáson van a Csipkésút.

Wagner és Szelényi legdivatosabb betű-fajokkal felszerelt ajánlja magát a szakmájába vágó munkák gyors, pontos **Könyvnyomdájá** és a legizlésesebb kivitelben való elkészítésére jutányos árak mellett. **Miskolcz, Széchenyi-utca 45.**

PICK JAKAB ◊ **SZÉCHENYI UTCZA** ◊ **MISKOLCZ**

Takarékpénztár-épületben

Ajánlja dusan felszerelt kárpitos és asztalos butorrak-tárát nagy választékban és olesó árakban.

ISTVÁNFFY TESTVÉREK

MISKOLOZ, Kazinczy-utca (Seper-szállodával szemben)-

Ajánlják a legdusabb választékban női és férfi divatárukat. Rövid-, kötött- és kézimunka-áruzikkeiket

Fő elv szolid kiszolgálás.

Silbiger Ármin Testvére uri ruha-terme
Miskolczon, Széchenyi-utca 91. sz.

Jutányosan készít, mérték szerinti megrendelésre, minden e szakba vágó munkálatokat.

Specialista turista- és kerékpáros-öltönyökben.

VIII. A Sajó és mellékvölgyei.

A gömöri vasút a Bükkhegységet határoló Sajó völgyén halad felfelé. A nagyobb völgyek benyílásánál állomásai vannak. Ezen körülmény, de kivált az, hogy a vonatok menetrendje is nagyon kedvező a kirándulásokhoz, a miskolczi turisták előtt nagyon fontossá teszi a vonalat.

Bábony. A turista első állomása e vonalon Sajó-Ecseg, a hol a boldvavölgyi vasút ágazik ki belőle. Ide nyílik a *bábonyi völgy*, ennek bejártánál a vasúti állomástól fél órányira Bábony község fekszik. Lakosainak száma 732. Nagyonbárson református vallású magyarok.

A helységtől délre a miskolcziak előtt is jól ismert „bábonyi erdő” terület. A miskolcziak leginkább ezen keresztül szoktak Bábonyra menni, még pedig két úton. Egyik a N.-Major-utczából vezet a Pápa-pusztán át az erdőbe, a másik a Tetemvárból a Puskaporostorony és Királyi-pusztán keresztül vezet az erdő keleti oldalán a községbe (2 óra).

A bábonyi völgyben szántóföldek és rétek

közt vezet az út dél felé. A völgyet bezáró hegyeken át másfél óra alatt Perczesre vagy a Baross-aknához mehetünk (2 óra).

Sajó-Szentpéter. A következő állomás Sajó-Szentpéter a Sajó jobb partján. Népes nagyközség 3377 magyar lakossal. Székhelye a róla nevezett járás főszolgabírói hivatalának, járásbiróságnak, kir. adóhivatalnak. Több korcsmája és vendéglője van. Legismertebb a Sodomához címzett. Szentpéter kereskedelme és ipara élénk. Határában kőszénbánya is van, melylyel iparvasút köti össze.

A községtől délre elterülő N.-Korcsolyás hegy (323 m.) oldalában pinczék, borházak és szőlők vannak. Tetejéről szép kilátás nyílik a Sajó völgyére és a Bükkhegység keleti meredekjére.

S-Szt.-Péter Bábonyból a Korcsolyáson keresztül egy óra alatt érhető el. Ezt az utat tavaszi vagy őszi napon a miskolczi turisták is gyakran teszik meg.

A Pitypalatty-völgy. Szent-Péternél nyílik a Sajó völgyébe a Pitypalatty völgye. A széles völgy északi oldalán halad az országút, a déli oldalon Kápolna (448 lakos), Lászlófalva (355 l.) és Radistván (517 l.) községek fekszenek, Radistván előtt ágazik be a Haricza völgye (lásd köv. cím alatt). Radistvánon túl Parasznya községbe ér az utas. Ez a völgy legnagyobb helye. Távolsága Sajó-Szt.-Pétertől 8 km. Lakosainak száma 763. Kincstári erdőgondnoksági székhely. Parasznya határához tartoznak Perczes és Baross-akna bányatelep is. (1.47. oldal) Parasznyáról fél óra alatt érhető el a Gallya forrás

s innen tovább folytatható az út a Nagy-Gallya, a Felsőforrás és Királykút felé (l. 48. oldal).

Parasznától kissé nyugatra Varbó község fekszik. Lakosainak száma 680, kik mint a völgy lakosai általában ev. ref. vallású magyarok. Utolsó posta- és táviróhivatala valamennyi községnek Sajó-Szentpéter.

A Haricza völgy. A Pitypalatty völgybe Radistván előtt nyílik be az egész Bükkhegység legkedvesebb völgye a Haricza völgy. A völgy beágazásától alig 1 kmnyire Kondó községet találjuk. Távolsága S.-Szt.-Pétertől 7 km. Lakosainak száma 464. A községből kiérve üde réten, a fákkal szegélvezett kis patak mentén halad tova az út. A két oldalt környező csekély lejtésű erdőborította hegyek képezik az elbájoló kép keretét. A völgy vége felé megszűkül, elmarad a rét is és az erdőben vezet az út az Örvényforrásig (Kondótól 9 km.). A forrás egy karvastagságú mésztuf nyílásból - erős sugárban ömlik ki. Innen háromnegyed óra alatt mászható meg az Örvénykő (l. 58. oldal) meredek úton, melynek utolsó részletében érdekes sziklamászást végezhetünk.

A kazinczi völgy. A S.-Szt.-Péter után következő állomás Barczika. Maga a kisközség, mely Alsó- és Felső-Barczikából áll, nagyon jelentéktelen. Lakosainak száma 498. Az állomásról indulnak ki a Rudabányára és a kazinczi kőszénbányához vezető iparvasutak. Az állomástól az utóbbi vasut vágányai mellett a Kazincz völgye felé haladva balra hagyjuk Sajó-Kazincz kisközséget (1016 lakos) és a kazinczi földvárat.

Az 5 km. hosszú bányavasút a Vicsatal és Kakasvölgy puszták közt fekvő Herbolya bányatelephez vezet. Érdekes a völgyet áthidaló viadukt, a melyen az ellenkező oldalon fekvő tárókból hozzák a kőszent az állomásra. A bányatelepen túl a rétekekkel tarkított völgyön tovább haladva 9 km. út után Tardona kis községbe juthatunk. Lakosainak száma 645 magyar ev. ref. Az 1849-ik év őszét itt töltötte bujdosásban Jókai Mór koszorú költőnk. Itt tartózkodásáról „A tengerszemű hölgy-”ben ír, melyen „a hol a világ el van deszkázva” című fejezetben örökíti meg Tardonát. Tardonáról számos kirándulás tehető. Első helyen ajánlható az Örvénykő megmászása, ($1\frac{1}{2}$ —2 óra) a mi Jókainak is kedvencz sétái közé tartozott, mint azt fentemlített regényében meg is örökíti. Átmehetünk továbbá Tardonáról $\frac{3}{4}$ óra alatt szántó földek és rétek közt Mályinkára vagy Dédesre (lásd a következő czimeket.)

Vadna és a Bánvölgy alsó szakasza.

A gömöri vasútnak Barczika után Vadna a következő állomása, Az állomással szemben Sajó-Kaza nagy község fekszik számos tornyával és a br. Radvánszky család kastélyával. Az állomás felett a várhegy (357 m.) emelkedik, mely legjobban az állomástól kb. 2 kilométernyire fekvő Vadna községből (521 lakos) közelíthető meg. Van itt több jó korcsma, hol rendesen lehet szekeret kapni, melyen a Bánvölgyet átkocsizhatjuk.

A *Várhegyre* a községből szekérúton félóra alatt feljuthatunk. A tetőn a hajdan híres

cseh rablóvárnak (ugyanilyen vár volt a szemközti Galgócson is) nyomait sem találhatjuk. Fáradságunkért azonban a hegyről nyíló szép kilátás, mely a Sajó tágas völgyét, a Bükk hegység északi meredekjét és a Szepes—gömöri Érczhegységet öleli fel, bőven kárpótol. Igen tiszta időben látható a Magas-Tátra is.

A Várhegyről vissza lehet menni a községbe és a Bán völgyében az országúton haladni előre (Nagy-Barcza (647 lakos), Bánhorváth (723 lakos) és Bánfalva (676 lakos) községek érintésével. Lehet az utat a gerinczen még egy darabig folytatni s közvetlen Nagy-Barczára leereszkedni. Innen Bánfalváig dülő úton mehetünk s csak itt kell ismét az országútra kitérnünk. Bánfalván túl a hegyek mindinkább összeszorulnak s egyszerre csak a Bánvölgy egy nagyobb kanyarulatánál vagyunk, hol egyszersmind a Bánvölgy első, tágasabb, szőlő-hegyek által környezett szakaszának is végére érünk. A fordulónál igen szép kép tárul elénk; a Bükk meredek oldala az Örvénykő és Látókő szikláival.

Az upponyi szoros. A Bánpatak fordulója Vadnától 13 km. Itt van a Csernely patak beömlése is. Ennek folyását követve pár perczig még zöldelő rét mellett haladunk, azután beérünk az *upponyi szorosba*. Két oldalt meredek erdős hegyek emelkednek, közöttük csupán a pataknak és az útnak marad helye. A szoros megkerüli az upponyi várhegyet. Ezen az Árpádok korában királyi vadászkastély állott, a kik a történelem feljegyzése szerint bölényre

vadásztak az upponyi erdőségekben. A kis vár a török uralom alatt pusztult el. A várhegyet megkerülve a malomhoz érünk. Innen már lehet látni a szoros utolsó sziklás részletét, a mely a szorosnak legszebb része. A déli oldalon emelkedő sziklatömeg egyenest aláeső meredek sziklafal, az északi oldal meredekebb karsztos jellegű, kopár sziklákkal borított hegyoldal, melyen több kevésbé kikutatott barlang van. Megemlíthető még a szoros visszhangja is. Az upponyi szoros mindössze kb. 2 km. hosszú, ebből a sziklás rész 4—500 méter hosszú. A sziklákön túl a szoros völgygyé szélesedik ki, melyben Uppony község (468 lakos) van.

Dédes. A fordulótól a Bánvölgyében tovább haladva 4 km. út után *Tapolcsány* kis község (430 lakos) érintésével Dédesbe érkezünk. A történelemben is nevezetes szerepet játszott kis községnek 910 magyar lakosa van. Vallásra nézve róm. katolikusok és reformátusok. Dédes, valamint Tapolcsány község határában a nyolczvanas évek elejéig hámorok működtek, ezek azonban működésüket tökéletesen beszüntették és épületeik romokban hevernek. Van Dédesen jó vendéglő, postahivatal s rendesen fogadhatni itt szekeret is.

Dédes több kirándulás kiinduló pontja. Megmászható innen az Örvénykő ($1\frac{1}{2}$ —2 óra), a hová Mályinka (623 lakos) községen keresztül juthatunk.

Felkereshető Dédesről a dédesi vár is, hová a Várerdő pusztán keresztül másfél óra alatt juthatunk. A sziklás tetejű várhegyen a

várból csak néhány fal látható. A miskolczi turisták előtt általában ismeretlen.

Dédes várát már az Árpádházbeli királyok alatt említik. A XIV. század elején az Ákos nemzetség Erne ága birta. István nádor felázadt fiaitól a király hadai elfoglalták s Róbert Károly 1325-ben ujraépítteté. Egy ideig királyi birtok volt, később a Perényi család birta. Midőn a törökök 1567-ben keményen ostromolták, az őrség elhagyta a várat, de üregeit megtölté lőporral s másnap, midőn már a törökök kezében volt, felrobbant s állítólag 4000 törököt röpített a levegőbe.

A dédesi vár nyulványait képező gerinczen át a szentléleki zárdaromokhoz vagy a Bánkúthoz mehet a turista.

Visnyó. Dédestől 6 kmnyire Visnyó község fekszik. Lakosainak száma 975. Magában a községben kevés a látnivaló. Határát azonban, mely a Bükk magasabb részeit foglalja el, nagy kiterjedésű erdőség borítja, Természeti szépségekben az erdőség bővelkedik. Itt van a remek *Ablakoskő* völgye, a Bükk legmagasabb kilátópontja, a *Bálvány* (957 m.) melynek tetején a tulajdonos gr. Erdődy magánhasználatára kilátó torony emelkedik. Másik nevezetes kilátó pontja a Málbérez. (704 m.) Számos erdei tisztása közül a Csurgó rét említendő meg. A bükkvidéki turistaságnak roppant hátrányára szolgál, hogy ezen szép részletekben gazdag terület a turista forgalom elől el van zárva és a turistáknak csak az Ó-Massáról (Felső-Hámor) Visnyóra vezető közlekedési utat

lehet használniok. Ez út a szép kilátásu Mál-bérczen keresztül vezet. Hossza 3 órányi.

Szilvás. A Bánvölgyében legmagasabban Szilvás község fekszik. Távolsága Vadnától 27,5 km., Dédéstől 10,6 km. Lakosainak száma 1085. Van postahivatala és gyógyszerháza. A község nevezetessége partoldalon épült csinos kastélya. A falutól 3 kilométernyire a Szalajka völgyben csinos pisztrángos tó van, melyet egy függőleges sziklafalból hatalmas eséssel előtörő forrás táplál. A keskeny völgy csinos keretét képezi a tónak. Mondhatni, hogy ez a Bükk legszebb völgyi részlete. A Szalajka völgyéből számos út vezet a fennsíkra. A tó kivételével szilvási erdőterület is el van a turistaforgalom elől zárva. Pedig ez is bővelkedik szép részletekben, milyenek a Gerenna vár (749 m.), az Éleskővár (638 m.), a Kőhát, a volt hámor környéke. A szilvási határban van a Bükk legmagasabb emelkedése a Magas-Tető (965 m.) is.

Szilvásról Apátfalván és a szép szarvaskői völgyön át (lásd 83. oldal) 25 km. út után Egerbe juthatunk.

MOSKOVITS VILMOS VÁSZON- ÉS DIVATÁRUHÁZA

MISKOLCZ, Széchenyi utca 116. szám.

Első miskolczi paplan gyári raktár. Külön osztály: Női és gyermek kész ruha raktára.

PANNONIA-szálloda MISKOLCZON

Élsőrangú, modern, minden kényelemmel. — A város központján. Szobák 80 kr.-tól feljebb. Turisták és utazók kedvezményben részesülnek.

IX. Eger.

Fekvés. Eger rendezett tanácsú város, Hevesmegye székhelye. Az Eger patak völgyében zöldelő hegyek közt a tenger színe felett 170 m. magasságban fekszik.

Vasút. Eger a Budapest—Miskolcz fővonalból Füzes-Abonynál kiágazó szárnyvonal végállomás. A Budapestről jövő vagy Budapest felé menő vonatokkal naponta négyszer induló és négyszer érkező vonatok kötik össze.

Bér- és társaskocsik. Minden szállodának vannak társaskocsijai, melyek személyenként 20 krért a városba szállítanak.

Kétfogatú bérkocsik minden vonatnál állanak a közönség rendelkezésére.

A bérkocsik dijszabása nappal 60 krajczár, éjjel 1 forint.

Bérekcsi állomások: a Káptalan-utcán és a Haltéren.

Szállodák. *Elsőrangú:* a Casinó Mesner Károly szállodája (a Széchenyi-utczában az ó Casinó épületében). — *Másodrangú:* a Nemzeti

Berger Vilmos szállodája (a Káptalan-utca és a Jókai-utca sarkán).

Kávéházak. A Széchenyi Marosi Zsigmond kávéháza a Kossuth-utczában, Nemzeti Berger Vilmos kávéháza a Jókai- és Káptalan-utczák sarkán.

Étterem. Mindkét szállodában, továbbá Farkas Kálmán étterme a Gymnázium-utczában.

Cukrászdák. Giovanelli, ezelőtt Buday (a Széchenyi-utca alsó részén), Zander (a Széchenyi-utczában).

Fürdők. Az érseki fürdő uszodával (a Fürdő-utczában, Simkovics fürdő (az előbbi közelében), mindkettőt a Várhegy tövéből fakadó hévforrások táplálják. Vizük tüzetesen megvizsgálva még nincs. Hőfokuk $30,7-32,4^{\circ}$ C. közt változik. Főként csak tisztasági szempontból használják, noha gyógyhatásuk különösen bőrbajokban nyilvánvaló.

Posta-, táviró- és telephon-hivatal a Széchenyi-utczában.

Séta a városban. Az Eger nevezetességeit megtekinteni óhajtó idegen első sorban az Esterházy-térre megy és az érseki székesegyházat s a lyceumot nézi meg (l. 73. oldal). Ezen a téren van az érseki lak is. Ezután folytatja a sétát s a város legszebb utcáját a Káptalan-utczát, a hol a kanonokok laknak, továbbá a megyeháza és a törvényszék a ferenczrendiek rendháza és temploma vannak, átvágva a Korona-utczába s onnan a Fürdő-utczába megy. Itt van az Érsekkert (l. 77. oldal) bejárata, ennek megtekintése után átmegy az Eger hidján s a fürdőhöz (l. fentebb) érkezik.

A fürdőtől az Uszoda és Álmagyar utczákon keresztül a Mecskey-kapuhoz ér a turista s ezen át felmegy a várba (l. 75. oldal)- Ezt félóra alatt futólag megtekintheti.

A várból ugyancsak a Mecskey-kapun keresztül tér vissza és a Dobó- és Mecset-utcákon keresztül a mecsethez (lásd 74. oldal) megy. A mecsettel szemben az irgalmasok rendháza és temploma van. A mecsettől a ref. templom mellett elhaladva visszatér az Eger jobb oldalára, útba ejti a Halteret, a Városházteret, melynek a Városházán kívül még egy középülete van: a minoriták rendháza és temploma. Végigsétál a szűk Széchenyi-utczán. Ez utczában igen sok üzlet van. Továbbá itt van a cziszterciták rendháza, temploma és gymnasiuma, a főreáliskola, az érseki palota melléképületei, az irgalmas nővérek kórháza és tébolydája stb.

A székesegyház. Eger legnevezetesebb épülete a székesegyház az Esterházy téren.. Ez a nagy keresztalakú három hajós épület 1831—37-ben épült Pyrker János László érsek költségén (800,000 ft). Hossza 100 m. szélessége 54 m. Főbejáratához 18 m. széles lépcső vezet, melyet Szent-István és Szent-László királyok, valamint Péter és Pálapostolok szobrai díszítenek. Tizenkét korinthusi oszlop tartja a 40 m. magas kupolát, a mely mellett két 56 m. magas torony emelkedik. A baloldali első mellékoltárban üveg alatt őrzik Imre királyfi csontjait. A templom szoborművei Casagrande Márktól valók, a Szent-János evangelista szenvedését ábrázoló nagy oltárkép Danhauser bécsi művész alkotása. Mel-

lékoltárainak képét Schiavonni, Malatersti, Busato és Grigoletti olasz festészek festették. Nevezetes felséges hangú igen nagy orgonája is van.

A többi templomok. A főtemplomon kívül van Egerben a katolikusoknak hat templomuk. T. i. a ciszterczi (Széchenyi-u.), minorita (Városháztér), ferenczrendi (Káptalan-u.), servita (Servita-u.) és irgalmas (Mecset-u.), rendek templomai és a kórház templom (Széchenyi-u.) Ezenkívül van a városban tíz kápolna. A görög-keletieknek a Rácz-kapu tér mellett van nagy és diszes templomuk. A reformátusoknak az Irgalmas-utczában van kisebb templomuk.

A lyceum. A székesegyházzal átellenben emelkedik. Gr. Esterházy Károly püspök építtette az 1765—1785. években. több mint 2 millió pengő forint költséggel. A francia renaissance modorban épített épület minden oldala utczára nyílik. A keleti oldal közepén az 52 m. magas *csillagvizsgáló torony* emelkedik. Ez nyolcz emeletes. A hetedik emeleten terras van, melyről szépen belátni a várost, sőt környékét is. A nyolczadik emeleten van a camera, obscura. A csillagvizsgálót 1786-ban Hell Miksa hirneves csillagász rendezte be. Szakértő vezetője már évek óta nincs.

A többi oldalak közepén a mindkét emeletre kiterjedő nagy termek vannak. Az északi oldalon fekvő teremhelyiség a lyceum *kápolnáját* fogadja be. Menyezetét a Maulpertsch német művész által festett, a menyországi boldogságot ábrázoló freskó díszíti. Oltárképe azt örökíti meg, midőn Szent-István hazánkat a bold. Szűz-

nek felajánlja. A képet az egri származású Hess festő-művész, későbbeni bécsi császári képcsarnok igazgató, festette.

A nyugati oldal közepén a *vitaterem* van. A menyezetét diszitő festmény Sigris német művész műve és a tudományok különböző ágait személyesíti meg.

A déli oldal közepén a *könyvtárterem* van. Menyezetén a Kracker és Zach német festészek által festett s a tridenti zsinatot ábrázoló remek freskó van, melyen 132 életnagyságú alakot láthatunk. A terem körül karzat vezet. A szekrények, mint általában a könyvtár minden asztalos munkája, tömör tölgyfából készült és természetes színében maradt. A legtöbb szekrény homlokzatát megaranyozott mellkép ékesíti. A könyvtár alapját gr. Esterházy Károly püspök vetette meg 20,293 kötetbe foglalt 13,879 munkával. E szám azóta körülbelől megháromszorozódott.

A lyceum épületben a jogakadémia, theologia, tanítóképezde és az érseki nyomda, valamint a muzeum vannak elhelyezve.

A muzeum főképen az Eger vidékén talált régiségekből, pénz és éremgyűjteményből, az egri püspökök és érsekek arczképcsarnokából és egyes különlegességekből áll.

A mecset. Az irgalmasok rendházával szemben a Mecset-utczával szemben áll a 35 m. magas, 14 szögletű minaret, egyedüli maradványa a török hódítás korában fennállott öt mecsetnek. Pyrker érsek 1829-ban megújította s tetejére a félhold felé a keresztet tétette. Az

1897-ik évben a műemlékek országos bizottsága költségén újból kijavíttatott.

A vár. Az egész város felett a vár uralkodik, melybe az egyik hős védőről elnevezett Mecskey-kapun át juthatunk. Még épségben levő részei honvédlaktanyául szolgálnak. Legmagasabb részei kálváriává vannak átalakítva, melyről igen szép kilátás nyílik. A több helyütt még meglevő közvetlenül a régi falak közt a Szt-János egyház némi rommaradványai vannak. Dobó Istvánnak siremléke, melyet Pyrker érsek 1833-ban hozatott el Dobó-Ruszkáról, mellett egy szakállós ágyú és ágyúgolyók vannak.

Közhivatalok. Városháza (Városháztér), Megyeháza (Káptalan-u.), anyakönyvi felügyelő (Vásártér), az egri járás szolgabírói hivatala (Szalóki-út), kir. törvényszék és járásbiróság (Káptalan-u.), pénzügyigazgatóság (Városháztér), tanfelügyelőség (Vásártér), államépítészeti hivatal (a megyeházán), pénzügyőri biztosi állomás (Szalóki-út), pénzügyőri szakasz (Irgalmas-u.), adóhivatal (Városháztér), ügyvédi kamara (elnök Imre Miklós, (Korona-u.), közjegyző (Lipcsey Péter, Jókai-u.), Babics Béla id. utóda (Káptalan-utcza), állami állatorvos (Korona-u.), szőlészeti és borászati felügyelő (állami szőlőtelep), csendőrszakasz parancsnokság (Kertész-utcza), a cs. és kir. 60-ik gyalogezred parancsnoksága és a 60-ik hadkiegészítő parancsnokság (nagy kaszánya a Vásártéren), a 10-ik honvédgyalogezred 2-ik zászlóaljának parancsnoksága (Vár), erdőfelügyelőség (Vásártér, Óvoda-u.).

Tanintézetek. A *róm. kath. érseki jog-*

lyceum (1741), *érseki hittani intézet* (1700), mindkettő a lyceum épületben; *cistercita főgymnasium* (1692) és az áll. *reáliskola* a Széchenyi-utczában; róm. kath. tanító képző intézet (*lyceum*), róm. kath. tanítónő képző intézet (Káptalan-u.), angol kisasszonyok nőnevelő intézete (Káptalan-u.), állandó szőlőszeti és kertészeti tanfolyam, alsóbb fokú kereskedelmi és ipariskola, ellemi népiskolák, kisdédóvodák, két nőegyleti árvaház.

Hirlapok. Egri Híradó, Egri Ujság, Hevesvármegyei Hirlap, továbbá számos egyházi és tanügyi folyóirat.

Színház. A hatvani úton nyári szinkör.

Egyesületek. Társaskörök. Ó-Casinó (Casinó vendéglő) Egri Club (Piacz-utca, Kereskedelmi Bank háza), Szabadelvű kör (Széchenyi-utca), Keresztény iparoskör (Dobó-utca) Katholikus legényegylet (Mecset-utca). *Jótekonyczéluak.* A Hevesmegyei nőegylet, Egri nőegylet és Izraelita nőegylet. *Tudományos.* Az orvos-gyógyszerész egylet. *Közművelődési.* Az Irodalmi és műpártoló egylet és az Egri dalkör. *Sport-egylet.* A Magyarországi Kárpát-Egyesület Egri Bükk-Osztálya, a Korcsolyázó egylet, a Polgári lövészegylet, Testgyakorló egylet. *Közhasznu:* A Tűzoltó egylet.

Lakosság. Eger lakosainak száma 1850-ben 16,858 volt. 1870-ben 19,150, 1891-ben 22,427. A népesség szaporodása tehát nagyon lassú. Nyelv szerint van: magyar 21,911, német 272 tót 130. Az idegen ajkúak csekély száma a bevándorlás csekély mértéke mellett szól.

Hitfelekezet szerint van: róm. kath. 19.381, ev. ref. 406, ág. ev. 166, izraelita 2396. A lakott házak száma 3102.

Rövid történet. Eger hazánk történetében már Szent István korában nevezetes szerepet játszott, a ki püspökséget alapított itt. A tatárok feldúlták, de IV. Béla újból felépítette és falakkal vétette körül. Sok szenvedés és megpróbáltatáson ment keresztül még az Árpádok és a vegyesházi királyok alatt is. Megörökítette a vár védőinek Dobó Istvánnak és Mecskeinek nevét, valamint a lakosság elszántságát az 1552. szeptember 11-től október 18-ig tartó sikertelen ostrom. Negyvennégy évvel utóbb azonban a törökök kezére került és a majdnem évszázados török uralom alatt egészen eltörökösödött. 1687. december 12-én történt visszavételével új korszak kezdődött történetében, a helyreállítás és az alkotások korszaka. Ez időben alapítottak a gymnasium (1692.), a papnövelde (1700.), és a joglyceum (1741.) A püspökök sorából a legemlékezetesebbé tette nevét a lyceum bőkezű építtetője, gróf Eszterházy Károly. A püspökség 1804-ben érsekséggé emeltetett s belőle még a szatmári és kassai püspökségek alapítottak.

1809-ben itt tartózkodott I. Ferencz neje a trónörökössel és több főherczeggel együtt; sőt ide hozták a szent koronát is. Megemlíthető, hogy 1807-ig a város Eger jobbparti része Heves-, Eger balparti része Borsodvármegyéhez tartozott.

Sétahelyek. Az *Érsekkert*. Eger egyedüli

sétahelye a város délkeleti részén elterülő érsekkert. Bejárata a Fürdő-utczáról nyílik. Szép gesztenye- és hársfasorai árnyas sétahelyet szolgáltatnak. Ujabban nyári vendéglője is van. Van továbbá tennis pálya is. Sajnos, hogy az egri közönség nem használja fel kellőképen e csakugyan kellemes helyet.

Egyéb sétahelyek. A várost környező szőlőhegyekben még több sétahelye is van Egernek. De a közönség ezeket is csak kis mértékben látogatja. Leglátogatottabb volt a Szép asszony völgye, de az ott levő vendéglő megszűnével, a látogatottság is csökkent.

Kitünő szerek!

Mindenkinek, különösen turistáknak nélkülözhetetlen!

EGY KIS KÉZI GYÓGYSZERTÁR,

mely kevés helyet foglal el és mégis sok jót és hasznosat tartalmaz. Mily gyakran éri az embert, főként utközben, hirtelen rosszullét, baleset, vérzés, zuzódás, orvos pedig nincs jelen, arra vagyunk utalva: „Segíts magadon, az Isten is megsegít“. Ily felszerelt kis kézi és házi gyógyszerterek használati utmutatással kaphatók 40 krtól kezdve egészen 15 frtos minőségben.

BALOG JÓZSEF

**gyógyszertárában „A magyar koronához“
Miskolczon.**

Kész női és férfi fehérneműek, nyakkendők, zsebkendők:

 turista-ingek *minden női és fér-
ruhakelmék kaphatók*

Rosenberg Mórnál Miskolczon

Széchenyi-utca 96. szám, szemben Erdey Kálmán vaskereskedésével.

X. Eger környéke.

Az Eged. A Bükkhegység legdélibb csúcsa az Eger felett emelkedő Nagy-Eged (552 m.), Egerből leginkább két irányból szokták megközelíteni. Egyik a Szarvas kaszárnyától az Almagyar és Kis-Eged hegyeken keresztül meredeken egy óra alatt vezet a csúcsra. A másik út $1\frac{1}{2}$ óra alatt a Donát-utczán keresztül a szőlőtelep felé a Hosszú-Egedre (546 m.) vezet s onnan kanyarodik vissza a Nagy-Egedre a tulajdonképeni Eged csúcsra. A legmagasabb pontra a M. K. E. Egri Bükk Osztálya kilátó tornyot tervez. Addig a míg ez felépül, a kilátást három különböző helyről szemlélik. A szemlélő lábai alatt az egri szőlő—

hegyek Eger, Felnémet, Felső-Tárkány területnek el. A láthatárt északon a Bükk fennsík szegélye, nyugaton a Mátra kéklő lánczolata zárja. Egertől a Mátraig a mátraalji dombvidék húzódik. Egyik kiemelkedésén Sirok várának romjai láthatók. Délen és keleten a láthatár-alja a Nagy-Alföldbe vész el, a melyből tiszta

időben szélesen kiválik egy ezüst csik, a kanyargó Tisza.

A Várkút és a Várhegy. A Nagy-Egedről a gerinczen a Borsodi Bükk-Egylet piros színjelzése vezet Miskolcz felé. Ezen jelzést követve, egy óra alatt a Várkutat érjük el. A kúttól fél óra alatt feljuthatunk a Várhegyre. A 666 m. magas hegy csúcsa be van nőve erdővel s így bár nagy területen a legmagasabb csúcs kilátást nem nyújt. Tetején földsánczok nyomai láthatók.

A Mákszemen és Thebén át Lillafüredre. A Várkúttól a piros jelzés mentén tovább folytatható az út a zsércz—noszvaji hármashatárhoz ($\frac{1}{2}$ óra), innen fiatal erdők közt a Mákszemre (1 óra) az erdővédlakhoz (a katonai térképen Mákosorom 474 m.) mehetünk. Ez a gerincz legalacsonyabb pontja. Innen az út az 594 m. magas hegyen át a Tereczka völgybe s onnan Thebe erdővédlakhoz (1 óra) vezet. A honnan Lillafüred két óra alatt érhető el.

Felnémet. Egerből a város végétől a Gröber-féle elárasztásra berendezett szőlőtelep érintésével fél óra alatt érhető el Felnémet csi-nos nagy község. Lakosainak száma 1537. Van postahivatala. A helység nagyon régi, már IV. Béla királynak 1261-ben kelt adománylevele említi, mint püspöki birtokot. Felnémet közelében a szarvaskői völgy nyilasánál pálos monostor állott, melyet 1374-ben II. Miklós egri püspök alapított. Hihetőleg Perényi Péter pusztította el a 16-ik század közepén.

A Berva és a Mészvölgy. Felnémetről a

templomtól egy óra alatt a Berva hegy (503 m.) érhető el. Innen szép kilátás nyílik Egerre, a tárkányi völgyre és a fensik déli meredekjére.

A Bervahegy északi oldalában a meredek falú, sziklás, keskeny Mészvölgy huzódik, melynek szikláiban számos barlang van. A völgynek, melynek különösen a Berva- és Istvány sir hegyek közt levő része érdekes, bejárata Felső-Tárkány alsó végén van.

Felső-Tárkány. Felnémzettől egy órányira van Felső-Tárkány. Nagy község 1686 lakossal. Minden oldalról zöldelő hegyek által védett s csupán délfelé nyitott völgyben fekszik. Kedvező fekvése nagyon alkalmassá tenné nyaralótelep, különösen pedig klimatikus gyógyhely létesítésére. A községen keresztülmenve a tóhoz érkezünk, melyet bővizű források táplálnak. A tó kiterjedése nem nagy, de a környező sziklák s a keskeny völgy, melyben fekszik, szépségét nagyban emelik. A tavon felül a Barátrét terület. Felső-Tárkányban a karthauziaknak volt kolostoruk. Felső-Tárkányból Lillafüredre a Löki völgyön át a Láposkút, a Pazsák és Thebe erdővédlakok érintésével Gyertyánvölgyre ($3\frac{1}{2}$ óra) s onnan Lillafüredre ($1\frac{3}{4}$ óra) juthatunk.

Az Imóforrás. A löki völgyben felfelé haladva Lambot erdővédlak (Lambot háznak tulajdonkép a Samassa menházat nevezik és palabánya munkások részére épült házat a katonai térkép hibásan nevezi így) mellett az időszaki Imó-forráshoz érhetünk (2 óra). A forrás a katonai térképen feltüntetve nincs. A Fekete-hegy 652 m. és Malomhegy 690 m. közt fekszik.

A Tarkő. Az Imó-forrástól $1\frac{1}{2}$ óra alatt mászhatjuk meg a 932 m. magas *Tarkőt*. Kopár csúcsáról a Zsérczi Nagy Délről és Bányahegyről (l. 55. oldal) nyíló kilátáshoz sokban hasonló kilátás nyílik. A különbség az, hogy Tarkőről Eger és a Tárkány-völgy jobban látszik. E miatt a kilátás általában szebbnek mondható. A Tarkő meglátogatásánál, mindaddig míg az út jelezve nincs, a legnagyobb óvatosság és vezető fogadása ajánlható. Mert könnyen megtörténhetik, hogy a turista nem ismervén ki magát, betéved a turisták előtt elzárt gr. Erdődy-féle erdőterületbe.

A Tarkőről 2 óra alatt Répás-Hutára (l. 55. oldal) mehetünk. Vagy a fensik szegélyén folytathatjuk az utat a másfél órányira fekvő Peskő (856 m.) a további egy óra távolban levő Ördög-hegy (871 m.) s a tőle másfél óra alatt elérhető Bélkő (784 m.) csúcsokra s le Apátfalvára (további egy óra).

A Vöröskői völgy, Vöröskő forrás és Samassa menház. A Tarkő aljába a Vöröskői völgy is elvezet. Ez a Hidegkúti völgynek képezi folytatását. A keskeny erdős völgy baloldali legnagyobb mellékvölgyében egy erdei tisztáson a Lambot erdészház vagy Samassa menedékház áll. A katonai térképen a ház feltüntetve nincs, de a tisztás meg van. (A Löki bércz nevében az „r” betűtől nyugatra fél centiméternyire.) A menház Felső-Tárkány felső végétől két órányira van. A házban nagyobb turista csapat is meghálhat. Gesztes Lajos felső-tárkányi fő-erdész szívesen bocsátja a menházat a turisták rendelkezésére.

A fővölgyben felfele Felső-Táránytól ugyancsak két órányira az időszakos Vöröskő forrást találjuk, melynek csak április hó elejétől július közepéig fakad vize.

A Tarkő a menháztól, legkényelmesebben az Imó-forrás felé érhető el.

A Peskő, Ördöghegy és Kerekhegy. A fennsík déli párkányán kiemelkedő csúcsok közül különösen még e három említendő meg. Mind a három a Tarkőéhez hasonló kilátást nyújt. A Peskő (856 m.) alatt a Peskő menház van. Ezt Gesztes Lajos felső-tárányi főerdész szintén szívesen átengedi a turistáknak. A menház Felső-Tárányv felső végétől $2\frac{1}{2}$ órányira fekszik. Innen a Peskő fél óra alatt érhető el. Felső-Tárányból a Peskő a Bányabérczen át is elérhető.

A Peskőtől egy órányira van az Ördöghegy (851 m.) Ennek kilátása kissé korlátozottabb. Az Ördöghegyre Tárányból akár a Papkőn, akár a Középbérczen át jó út vezet fel.

Az Ördöghegytől délre félórányira a hasonló kilátású Kerekhegy (786 m.) van.

Szarvaskő. Felnémettől az Eger patak mindinkább keskenyülő völgyében halad az út tova. A völgy szeszélyes kanyargásai közben Szarvaskő várának romjai tűnnek fel. A sűrű erdőkkel koszoruzott hegycsúcsok közt komor sziklafal tetejében áll a rom, a meredek hegyoldalon veszélyes gyalogösvény húzódik fel hozzá.

A várat az egri püspökök építették az 1261. és 1333. között eső időszakban. Sorsa

mindig az egri várétól függött s hazánk történetében csak mint másodrendű vár szerepelt. Midőn a törökök 1596-ban Egert bevették, a szarvaskői várőrség Gál János várnagygyal együtt a várat odahagyta s az ily módon török kézre jutott. 1687-ben Egerrel együtt a töröktől visszavétetett. A 18. század közepe táján pusztult el.

A várral szemben az egyik jobboldali mellékvölgyben Szarvaskő kisközség fekszik. Lakosainak száma 345. Nevezetes a Pyrker egri érsek által 1845-ben épített temploma. Szarvaskő Egertől 11 km-re fekszik. A szarvaskői völgy egyike a Bükk legregényesebb pontjainak és sokan a hámosi völgy elé helyezik. Meglátogatása minden Egerben megforduló turistának nagyon ajánlható annyival is inkább, mivel oda kényelmes kocsit vezet.

Apátfalva. Szarvaskőről Monosbél (310 lakos) kis községen át további 8 km. útát hátrahagyva Apátfalvára érünk. A völgy szoros már Monosbélnél tágas völgykatlanná szélesedik s csakhamar, megpillanthatjuk a sziklás Bélkő (784 m.) aljában fekvő nagy községet. Ez a palócok egyik válfaját képező barkók főhelye. Lakosainak száma 1399. Van postahivatala és jó vendéglője. Főnevezetessége a községtől keletre közvetlenül a Bélkő lábánál fekvő apátsági templom. A templom nevezetes román kori műemlék, átmeneti román, és góth izlésben épült. Tudományos leírását Ipolyi Arnold adja az Archeologiai Közlemények VI. kötetében. Az apátság épületeiből ma csak a templom maradt fel. Magát az apátságot II. Kletus

egri püspök alapította 1232-ben. Azóta az okmányok sokat emlegetik, mint virágzó helyet. Az apátság virágzásának az I. Ferdinánd és János királyok közt való versengés vetett véget, midőn a Perényi Péter által Háborgatott szerzetesek elhagyták. 1562-ben midőn javai a szarvaskői várhoz csatoltattak, tényleg meg is szűnt az apátság. Czimét azonban folyton adományozták. I. Lipót király Szarvaskő visszavétele után 30 évre az egri káptalannak engedte át, a mely azt az egri papnevelő intézetnek adta. Az adományozáshoz az uralkodó is hozzájárult s az apátság javai azóta a papnevelő birtokában vannak. Apátfalva történetéből megemlíthetjük, hogy 1750-ben több más környékbeli helységgel egyetemben Apátfalva is megtagadta az urbéri tartozásokat s mintegy 400-an összegyűlve Apátfalván erőhatalommal szegültek a főszolgabíró intézkedései ellen. A rend csak akkor állott helyre, a midőn lovas ezredet küldtek ellenük.

A templom mellett a negyvenes évek végén alapított kőedénygyár Tulajdonosa a papnövelde, bérlői a Nagy testvérek.

A templom mellett van a három forrás egyike. Hires búcsújáró hely. Forrása közönbös hévíz, a nép köszvény ellen használja. Apátfalvától 7 km. távolságra van a Bánvölgyében fekvő Szilvás község (l. 69. oldal).

A Bélkö 784 m. A templom felett emelkedő sziklás csúcs megmászása másfél órát vesz igényben. Tetéjéről igen szép kilátás nyílik, a mely felöleli a Bükk délnyugati részeit a Mátrát, a mátraalji sikot, a Mátrától és

Bükktől északra, illetve nyugatra elterülő dombvidéket, a felvidék nagy részét, közte a Magas-Tátrát is. A Bélkőről folytatható az út a fennsík déli szegélyén kiemelkedő csúcsok: az Ördöghegy, Peskő és Tarkő felé (1. 82. oldal.)

KEPES BÉLA

Miskolcz, Széchenyi-utca 73.
Ferenczi B. könyvkeres-
kedő házában.

Első miskolczi lakás és ablaktisztítási vállalat,

elvállal ablakok tisztítását, szobapadlók beeresztését és felkefélését havi bérletre. — Továbbá ajánlja cs. és kir. szabadalm. Ditrichste'n-féle rovarirtó szereit, melynek egyedüli főelárusítója.

Régi jó hírnevű

keztyü-, * * * *
kötszer- * * *
és fűző-gyár

Alapított 1873-ban.

MISKOLCZ * KÁLNAI LIPÓT * DEBRECZEN

Mindig csakis saját gyártmányu versenyképes keztyük és uri divatczikkek. Elismert jó szabásu miderek pontos kiszolgálata.

MAKRA MÁTYÁS utódai asztalos és kárpitos butorgyára

Gyöngyös — Miskolcz C Széchenyi-utca, Debreczeny-ház.

Ajánlja dúsan berendezett raktárát, ugymint asztalos és kárpitozott munkákat, vasbutorokat, hajlított butorneműeket, tükröket, képeket, pipere butorokat, valamint szőnyeg és tepih árukat, a legolcsóbb áron. — *Esetleg részletfizetésre is kapható.* 39

MEIZLER ADOLF Lloyd-szálloda MISKOLCZ.

Ajánlja kényelmesen berendezett szobáit, kávéházát, vendéglőjét, valamint „Orpheum“ kávéházát és kerthelyiségét, mint kitűnő szórakozó helyet.

XI. A kirándulások összeállítása és távolságmutató.

A/ Lillafüred.

1. Miskolcz—Vasgyár	4	km.
Diósgyőr	3	"
(A Bethlenúton a diósgyőri fürdőből Lilla-füredre 8 km.)		
Fűrészmalom	3·5	"
Alsó-Hámor (bútorgyár)	0·5	"
Tó gátja (295 m.)	1·5	"
Lillafüred vendéglő (326 m.) ...	1·5	"
	14	km.

B/ Kőkapu. Nagy-Som.

2. Miskolcz—Avas (vasúti átjáró)	$\frac{1}{2}$	óra
Magashegy	$\frac{1}{2}$	"
Tapolcza	$\frac{1}{2}$	"
Nagy-Kőmázsa	$\frac{3}{4}$	"
Vásárhely	$\frac{3}{4}$	"
Kőkapu	1	"
Csepegős-kút	5	percz
Nagy-Som	10	"
	$4\frac{1}{4}$	óra.

3.	Miskolcz - Vasgyár	$\frac{3}{4}$ óra
	Mexikó	$\frac{1}{2}$ "
	Elágazás (314 m.)	$\frac{1}{2}$ "
	(Innen a Vásárhely (378 m. l. 2.)	$\frac{1}{4}$ óra)
	Bagolynyereg	1 "
	Csepegőskút	10 perc
	Kitérés a Kőkapuhoz és vissza	
	a kúthoz	10 "
	Nagy-Som	10 "
		$3\frac{1}{2}$ óra.
4.	Lillafüred—Szinva forrás	20 perc
	Elágazás (415 m.)	5 "
	Elágazás (562 m.)	$\frac{1}{2}$ óra
	Új-Huta templom	15 perc
	Bagolynyereg	20 "
	Csepegőskút—Kőkapu—N.-Som.	$\frac{1}{2}$ óra
		2 óra.
5.	Hegyes-tető—Bagolyhegy—Bagoly-	
	nyereg	1 óra
	Csepegőskút—Kőkapu—N.-Som.	$\frac{1}{2}$ óra
		$1\frac{1}{2}$ óra.

C) Hegyes-tető.

6.	Miskolcz—Vasgyár—Tatárárok	
	(az erdővédháztól száz lépés-	
	nyire a piros jelzés kezdé-	
	téig	1 óra
piros jelzés	302 m. magassági pont	$\frac{1}{4}$ "
	430 " " " " " " " " " "	20 perc
	Hegyesnyereg (útélágazási cso-	
	mópont)	40 "

sárga jelzés	{	Hegyes-tető	5	perc
		Nagy-Hegyes	10	"
			2 ¹ / ₂	óra.
7.		Miskolcz—Vasgyár—Mexikó ...	5 ¹ / ₄	óra
		Nagysáncz 483 m. magassági pont	3 ³ / ₄	"
		Hegyesnyereg	1 ¹ / ₂	"
		Hegyes-tető—Nagy-Hegyes(sárga)	1 ¹ / ₄	"
			2 ³ / ₄	óra.
8.		Miskolcz—Vasgyár—Tatárárok—		
		Mexikó—Elágazás (314 m.)	1 ³ / ₄	óra
		Ó-Huta (község felső vége) ...	1 ¹ / ₂	"
		Dubcsina tisztás (a 625 m. mellett)	3 ³ / ₄	"
		Hegyesnyereg	1 ¹ / ₄	"
		Hegyes-tető—Nagy-Hegyes (sárga)	1 ¹ / ₄	"
			3 ¹ / ₂	óra.
9.		Miskolcz—Diósgyőr téglagyár ...	1 ¹ / ₂	óra
sárga jelzés	{	Hegyeskút	1 ¹ / ₂	"
		Hegyesnyereg	1 ¹ / ₄	"
		Hegyes-tető, Nagy-Hegyes	1 ¹ / ₄	"
			2 ¹ / ₂	óra.
10.		Miskolcz—Lillafüred	14	km
veres jelzés	{	Fehérkő-lápa vadász-ház (a ház a		
		katonai térképen nincs feltün-		
		tetve, az Új-Hutára vezető út		
		kiágazásánál van)	1 ¹ / ₂	óra
		Hegyesnyereg	1 ¹ / ₄	"
		Hegyes-tető, Nagy-Hegyes	1 ¹ / ₄	"
			1	óra.

D/ Kőlyuk-Gallya.

11. Miskolcz—Tapolca	5 $\frac{1}{4}$	óra
Csehvölgy	1	"

(Innen a Kékmező erdővédlak
[azon tisztáson, hol a katonai
térképen a „Csehbércz“ „C“
betűje van] $\frac{1}{2}$ óra)

Kis-Győr	...	...	...	...	...	1	óra
Kőlyuk-Gallya	...	...	...	...	...	$1\frac{1}{2}$	"
						$4\frac{3}{4}$	óra.
12. Miskolcz—Vasgyár—Uj-Huta	...	...	...	...	...	3	óra
Uj-Huta—Kőlyuk-Gallya	...	...	...	...	...	1	"
						4	óra.
12a. Miskolcz—Lillafüred	...	...	...	...	...	14	km.
Lillafüred—Kőlyuk-Gallya	...	...	...	...	...	$1\frac{1}{2}$	óra

E) Kácsi Tapolcza.

13. Miskolcz—Tapolcza—Kis-Győr	...	...	...	...	...	$2\frac{1}{4}$	óra
Halomvár	...	...	...	...	...	$\frac{3}{4}$	"
Mocsolyás	...	...	...	...	...	$\frac{1}{2}$	"
Latorvár	...	...	...	...	...	$\frac{1}{2}$	"
Schlesinger major—Kácsi Ta-	...	...	...	...	...	1	"
poltza	...	...	...	...	...	6	óra.
14. Eger—Noszvaj—Cserépfalu	...	...	...	...	...	3	óra
Cserépváralja	...	...	...	...	...	$\frac{1}{2}$	"
Cserépvár	...	...	...	...	...	$\frac{1}{4}$	"
Kácsi Tapolcza	...	...	...	...	...	1	"
						$4\frac{3}{4}$	óra

F) Nagy-Gallya. (465 m.)

15. Miskolcz—Erdőórház (a Szarka	...	...	...	...	...	1	óra
hegy alatt)	...	...	...	...	...	1	"
Nagy-Bakos—Ostoros	...	...	...	...	...	1	"

(Pereczes telepről Ostorosra 1 óra)

Bükkes-Oldal—Nagy-Gallya	...	$1\frac{1}{2}$ óra
16. Sajó-Ecseg állomás—Bábony	...	$3\frac{1}{2}$ óra.
Nagyrét puszta	...	40 perc
Baross-akna (Hauptschacht)	...	50 "
Gallya-forrás	...	$1\frac{1}{4}$ óra
Nagy-Gallya (465 m.)	...	$\frac{1}{2}$ "
		$1\frac{1}{2}$ "
		$3\frac{3}{4}$ óra.
17. Miskolcz—Diósgyőr	...	$1\frac{1}{4}$ óra
Fűrészmalom—Királykút	...	$\frac{3}{4}$ "
Felső-Forrás	...	$\frac{1}{2}$ "
Nagy-Gallya	...	$\frac{1}{2}$ "
		3 óra.

G/ Örvénykő—Szentlélek.

18. Miskolcz—Diós-Győr—Alsó-Há-		
mor—Taj	...	$2\frac{1}{2}$ óra
Uj-Massa erdővédlak.	...	35 perc
Hármaskúti beágazás	...	25 "
Örvénykő a sárga jelzés	...	1 óra
		$4\frac{1}{2}$ óra.
19. Miskolcz—Hármaskúti beágazás		$3\frac{1}{2}$ óra
kék jelzés { Szentléleki zárdaromok	...	1 "
{ Örvénykő	...	$\frac{1}{2}$ "
		5 óra.
20. Lillafüredről (326 m.), vagy a Taj		
felső végétől — Sebes (620 m.)	...	$1\frac{1}{4}$ óra
Jávorkút (655 m.)	...	$\frac{3}{4}$ "
Ó-Massa	...	$\frac{3}{4}$ "
kék jelzés { Szentléleki zárdaromok	...	$\frac{3}{4}$ "
{ Örvénykő	...	$\frac{1}{2}$ "
		4 óra.

21. Sajó-Szentpéter—Kondó	$1\frac{1}{2}$	óra
Haricza völgy—Örvényforrás	$2\frac{1}{2}$	"
Örvénykő	1	"
	5	óra.
22. Barczika állomás—Herbolya bá-		
nyatelep (a Kakasvölgy és F.-Isz-		
bánya puszták közt)	1	óra
Tardona	2	"
Katiscsány völgy, Odvaskő (Od-		
vaskő 557 m.)	$1\frac{1}{4}$	"
Örvénykő	$\frac{3}{4}$	"
	5	óra.
23. Sajó-Vadna—Dédes—Mályinka .	5	óra
(Barczika—Tardona—Mályinka 4 ó.)		
Mályinka—Örvénykő	$1\frac{1}{4}$	"
	$6\frac{1}{4}$	óra.

H) Nyarú.

24. Szentléleki zárdaromok (l. 19.,		
20.) Csikorgó	$\frac{1}{2}$	óra
Nyarú	$\frac{1}{2}$	"
	1	óra.
25. Jávorkút—Csipkés-kút	$\frac{1}{2}$	óra
Bánkút	$\frac{3}{4}$	"
Nyarú	1	"
	$2\frac{1}{4}$	óra.
26. Ó-Massa—Szárász-völgy eleje —		
Nyarú	1	óra.

I) Dédesvár.

27. Sajó-Vadna—Dédes—Várerdő-p.	5	óra
Várerdő-pusztá—Dédesvár	1	"
	6	óra.

28. Bánkút (l. 25., 29.) Verebecz- vár—Dédesvár	 2	óra.
--	----------	------

J/ Málbércz.

29. Ó-Massa—Szárászvölgy—Bánkút	1 ¹ / ₂	óra
Málbércz	1	"
	3	óra.
30. Sajó-Vadna—Visnyó	...	23 km.
Visnyó—Málbércz	1 ¹ / ₂	óra.

K/ Szilvási halastó.)*

31. **)	Sajó-Vadna—Upponyi szoros	13·0 km.
	Upponyi szoros—Dédes	6·0 "
	Visnyó	5·6 "
	Szilvás	5·0 "
	Szilvás—szilvási halastó	1 ¹ / ₂ óra
32. **)	Eger - Felnémet	4·2 km.
	Szarvaskő	6·7 "
	Apátfalva	8·2 "
	Szilvás	6·0 "
	Szilvás—Szilvási halastó	1 ¹ / ₂ óra

L/ Zsérczi-Nagy-Dél, Bányahegy.

33. Miskolcz—Lillafüred—Szinvafor- rás	 3	óra
Lusta völgy (717 m. magassági pont)	 1 ¹ / ₄	"
Zsérczi-Nagy-Dél	1	"
Bányahegy	3 ³ / ₄	"
	6	óra.

*) Csak engedélyvel, mely Szilváson nyerhető.

**) A 31. és 32. kirándulás kerékpárosoknak ki-
válóan ajánlható.

34. Miskolcz—Lillafüred — Hollós— Répás-Huta	5	óra
Zsérczi Nagy-Dél vagy Bányahegy	1	"
A Zsérczi-Nagy-Délről a Bánya- hegyre vagy viszont	$\frac{1}{2}$	"
	$6\frac{1}{2}$	óra.
35. Miskolcz—Lillafüred	14	km.
Jávorkút... ..	2	óra
Kis-Mező—Zsérczi—Nagy-Dél (Jávorkút—Nagy-Mező—Bánya- hegy $1\frac{1}{2}$ óra).	$1\frac{1}{2}$	"
36. Eger—Eged—Mákszem	4	óra
Láposkút..	1	"
Bányahegy	2	"
	7	óra.

M/ Tarkő.

37. Eger—Felső-Tárkány	12·5	km.
F.-Tárkány—Samassa menház*)	$1\frac{3}{4}$	óra
Imó-forrás	$\frac{1}{2}$	"
Tarkő	$1\frac{1}{2}$	"
2 óra, illetve	$3\frac{3}{4}$	óra.
38. Miskolcz —Répás-Huta*)	24	km.
Imó-forrás	$1\frac{1}{2}$	óra
Tarkő	$1\frac{1}{2}$	"
	3	"
39. Eger—Apátfalva	19·1	km.
vagy S.-Vadna—Apátfalva*)	33·1	"

*) Itt ajánlatos meghálni. A 37., 38., 39. számú kirándulások kombinálása kiválóan ajánlható.

Bélkő	...	...	...	...	...	...	1 $\frac{1}{2}$ óra
Ördöghegy	...	...	...	...	...	...	1 $\frac{1}{2}$ "
Peskő	...	...	...	...	...	...	1 "
Tarkő	...	...	...	...	...	...	1 $\frac{1}{2}$ "
							5 $\frac{1}{2}$ óra.

N) Peskő. (l. 39.)

40. Eger—Felső-Tárkány	...	...	...	12·5 km.
Peskő menház	...	...	...	2 $\frac{1}{2}$ óra
Peskő	...	...	...	$\frac{1}{2}$ "
				3 óra

O) Ördöghegy. (l. 39.)

41. Eger—Felső-Tárkány	...	...	...	12·5 km.
Papkő	...	...	...	2 óra
Ördöghegy	...	...	...	1 "
				3 óra.

P) Bélkő. (l. 39.)

42. Eger—Felső-Tárkány	...	...	...	12·5	km.
Középbércz	...	...	...	2	óra
Bélkő	...	...	...	1	"
				3	óra.

Q) Szarvaskői völgy.

43. Eger—Szarvaskő	...	...	...	...	...	10·9 km.
Szarvaskői vár	...	...	...	...	...	$\frac{1}{2}$ óra.

R) Eged.

44. Eger—Kis-Bajuszhegy—Tibakút (a Tibahegy déli oldalán levő völgyben)	...	...	...	...	1	óra
Tibakút – N.-Eged (552 m.)	...	...	...	...	$\frac{1}{2}$	"
					1 $\frac{1}{2}$	óra.

(A M. K. E. Egri Bükk Osztálya által tervezett legrövidebb uton Eger—Eged 1 óra.)

S/ Várhegy.

45. Eger—Eged—Várkút	...	...	...	2 $\frac{1}{2}$	óra
Várhegy	...	...	...	$\frac{1}{2}$	"
				3	óra.
46. Felső-Tárkány—Várkút	...	...	...	1	óra
Várhegy	...	...	...	$\frac{1}{2}$	"
				1 $\frac{1}{2}$	óra.

T/ Mésztölgy.

47. Eger—Felnémet	...	...	...	1	óra
Berva	...	...	...	1	"
Diánalápa—megyehatár	...	...	...	$\frac{1}{2}$	"
Mésztölgy eleje (erdőszél)	...	...	...	$\frac{1}{2}$	"
Felső-Tárkány	...	...	...	$\frac{1}{2}$	"
				3 $\frac{1}{2}$	"

U/ Hórvölgy. (l. 49.)

V/ Eger—Lillafüred—Miskolcz.

48. Eger—Felső-Tárkány	...	...	...	12·5	km.
Láposkút	...	...	...	1 $\frac{1}{2}$	óra
Pazsák erdővédlak	...	...	...	$\frac{3}{4}$	"
Thebe	...	...	...	$\frac{3}{4}$	"
Gyertyánvölgy	...	...	...	$\frac{1}{4}$	"
Hollós	...	...	...	1	"
Lillafüred—Diósgyőr—Miskolcz				14	km.
összesen	26·5	km.	és	4 $\frac{1}{4}$	óra.

49.	Eger—Noszvaj	...	...	...	...	...	$1\frac{3}{4}$	óra
	Cserépfalu	...	...	...	...	...	$\frac{3}{4}$	"
	Oszla puszta	...	...	...	...	...	$\frac{3}{4}$	"
	Piros jelzés beágazása	...	...	...	...	...	$1\frac{1}{2}$	"
	Thebe	...	...	...	...	...	$\frac{3}{4}$	"
	Gyertyánvölgy—Lillafüred—Miskolcz	...	...	...	...	...	5	"
							$9\frac{1}{2}$	óra.
50.	Eger—Eged	...	...	...	...	...	$1\frac{1}{2}$	"
	Várkút	...	...	...	...	...	1	"
	Mákszem	...	...	...	...	...	$1\frac{1}{2}$	"
	Tereczka völgy	...	...	...	...	...	$\frac{3}{4}$	"
	Thebe	...	...	...	...	...	$\frac{3}{4}$	"
	Gyertyánvölgy—Lillafüred—Miskolcz	...	...	...	...	...	5	"
							$10\frac{1}{2}$	óra.

*A »Borsodi Bükk-Egylet«-nek, mint a
Magyar Turista Egyesület osztályának
ügyrendje 1894.*

1. Általános.

Czím: Borsodi Bükk Egylet a Magyar Turista Egyesület osztálya Miskolczon.

Székhely : Miskolcz. Jelvénye: A Magyar Turista Egyesületé. Jelzőszíne : piros és zöld. Pecsétje : A Magyar Turista Egyesületé a Borsodi Bükk Egylet feltüntetésével. A Borsodi Bükk Egylet tagjainak felvételük alkalmával a Magyar Turista Egyesület oklevelét és évjegyét szolgáltatja ki, saját pecsétjével kiegészítve.

2. Cél:

Borsodvármegyének általán, de kiválólág a Bükk s a szomszédos hegyek átvizsgálása, leírása, ismertetése, a turisták előtt feltárása, az irántok való érdeklődés élnkítése, a Bükkvidéken nyaraló telepek létesítésének előmozdítása, további feladata a népgazdasági viszonyok előre vitele különös tekintettel a házi iparra és ásványvizekre.

3. Eszközök :

A miket a M. T. Egyesülettel (többi osztályokkal) válvetve is alkalmaz, a következők:

1. Társas kirándulások, összejövetelek, felolvasások rendezése.

2. Menedékházak, kilátók, utak és hidak építése és fentartása, hegyi források felkutatása és jókarban tartása.

3. Utjelzések, tájékozási táblák felállítása
4. Leírások és részleges térképek, tájékozó iratok kiadása, a turista irodalom pártolása.
5. Az osztály céljait elősegítő vállalatok támogatása.
6. A kalauzolási és fuvarozási ügy szervezése és ellenőrzése.

7. Bükkvidéki muzeum felállítása. E célból a Bükk és vidéke állat, növény és ásványtani példányainak, házi-iparczikkeinek, továbbá a vidékről eltekintve turista tárgyaknak gyűjtése és kiállítása.

4. Tagok.

A Borsodi Bükk Egyletnek s ez által a Magyar Turista Egyesületnek tagja lehet korra és nemre való tekintet nélkül minden feddhetlen jellemű egyén, úgy bármely testület.

Az osztály a felvételt a tisztségviselők gyűlésén eszközli. A felvételt a gyűlés minden okolás nélkül megtagadhatja, ez által azonban a jelentkező jelleme fölött bírálatot nem mond.

A felvétel megtagadása a közgyűléshez föllebbezhezhető.

A tagok tiszteletbeli, örökítő, alapító, vagy rendes tagok.

5. A védnők és tiszteletbeli tagok.

Védnökül vagy tiszteletbeli tagul választható az osztály vezetőinek javaslatára a közgyűlés által oly egyén vagy testület, ki, vagy a mely az Osztályt céljainak elérésében általa nyújtott előnyök által kiválólag elősegíti és ez által az Osztályt hálára kötelezi.

A védnök és tiszteletbeli tag a tagok jogaival bír, mint ilyen külön évi díj fizetése nélkül kapja az Egyesület és az Osztály rendes kiadványait.

6. Örökítő és alapító tagok.

A Borsodi Bükk Egylet örökítő tagja az, ki az Osztály pénztárába egyszer s mindenkorra legalább 100 frtot, alapító tagja hasonlóan legalább 50 frtot befizet.

7. Rendes tagok.

A Borsodi Bükk Egyletnek és ez által a Magyar Turista Egyesületnek rendes tagja, ki ez Osztály pénztárába évenként 2 frtot tagdíjúl befizet.

Ezen tagdíjból 1 frt az Osztályé, 1 frt pedig a Magyar Turista Egyesület központi választmányáé az egyesületi kiadványok stb. fejében

A közgyűlés jogosítva van rendes tagjaira nézve a tagdíjat 3 frtra felemelni.

8. Tagok Jogai.

Minden tag egyszersmind a Magyar Turista Egyesület tagja, mint ilyen kapja a Magyar Turista Egyesület és a Borsodi Bükk Egylet rendes kiadványait külön fizetés nélkül, élvezzi a Magyar Turista Egyesület vagy a Borsodi Bükk Egylet által nyújtott vagy kieszközölt kedvezményeket, jogosított részt venni az Egyesület vagy az Osztály által rendezett összejövetelekben és kirándulásokban, továbbá az egyesületi közgyűléseken úgy az osztályi időszak és közgyűléseken,

A Borsodi Bükk Egyletben választó és választható.

9. Tagok kötelessége.

Minden tagjától elvárja az Osztály, hogy a közös érdeket, a Magyar Turista Egyesület és így ez Osztály céljai elérését, tehetsége szerint erkölcsileg és anyagiilag támogatja.

Kiválólág ajánlja és kéri új tagok gyűjtését és általán az Osztály bevételeinek fokozását.

10. Tagdíj befizetése. Számadási év.

Az egyleti év a naptári év.

A tagsági díj január 1-én válik esedékessé, s Miskolczon a pénztárosnál közvetlenül vagy posta útján és felhívás nélkül befizetendő. Hol helyi képviselő van a befizetés annál is teljesíthető.

Azon tagtól, ki tagsági díját május végéig be nem fizette, a tagsági díj az ő költségén póstai megbízás útján szedetik be.

Miután a tavaszi idő az, mi a teendő munkálatorak legalkalmasabbnak jelentkezik, közös érdekből s mert a Magyar Turista egyesület központi választmányának jutaléka az első fél évben okvetlen beszállítandó, a mielőbbi befizetést várja tagjaitól az Osztály.

Ki június közepéig tagsági díját be nem fizette, attól a Magyar Turista egyesület kiadványai ez idő utánra mindaddig, míg tagsági díja befizetve nincs, megvonatnak s később is csak a készlet szerint kúldetnek meg.

11. Tagság megszűnése.

Megszűnik a tagság:

a) Kilépés által; a kilépés az elnöknel írásban bejelentendő,

b) elhalálozás folytán,

c) a tagok sorából kizárás által. A kizárás tárgyában tiz tag írásbeli vagy az elnökség indítványára rendes vagy rendkívüli nagy gyűlés határoz. A gyűlés határozza el azt kívánja-e előbb az ügyet tárgyalás alá venni vagy csak titkos szavazattal dönteni a kizárás tárgyában. A kizárási határozat indoklás nélkül is hozható esetleg indokolható, vagy kimondhatja a gyűlés, hogy az illető tag jelleme fölött a kizárással nem kívánt ítéletet mondani.

Az időszaki vagy közgyűlés jogosult az oly tagot is törölni, ki tagdíját az év végéig ki nem fizette. — Ezen törlés nem érintvén a tag jellemét, nem föllebbezhető.

Az oly tag, ki önként lépett ki, vagy tagdíj hátraléka miatt töröltetett, midőn már nincs tagdíjjal hátralékban, jogosult magát az elnökségnel egyszerűen bármikor beiratni. Új fölvétel nem szükséges.

Azon évre, a melyben a tagság megszűnt, a tagsági díj minden esetben még befizetendő.

12. Tisztviselők:

Az osztály tisztviselői :

a) Elnök.

b) Ügyvivő alelnök.

c) Másod alelnök.

- d) Titkár.
- e) Másod titkár.
- f) Pénztáros.
- g) 5 felügyelő.
- h) Ügyész.
- t) Mérnök.
- k) Orvos.

Az elnököt kivéve tisztviselő csak miskolczi lakos lehet, tiszteletbeli tisztviselők is választhatók.

13. Elnökség.

Képviseli az Osztályt kifelé, összehívja a gyűléseket, őrködik az Osztály vagyona fölött, ellenőrzi a többi tisztviselőket, miért is joga van a pénztár kezeléséről bármikor is tudomást szerezni; felügyel a határozatok végrehajtására, utalványozza az elfogadott tételeket. Tíz forintig terjedő összeget bejelentési kötelezettség mellett önállóság is utalványozhat.

Az elnököt az ügyvivő s ezt a másodalelnök ugyanoly hatáskörrel helyettesíti.

14. Titkárok.

A titkár veszi fel a jegyzőkönyveket és ő teljesíti általán az írásbeli teendőket. A titkárok szerkesztik az egylet kiadványait. A munka beosztást köztük az elnökség teljesi i.

15. Pénztáros.

Évenként adandó számadás kötelezettsége mellett kezeli az osztály pénzügyeit. A rendszeres bevételeken felül bevételeket is, kiadást pedig egyáltalán csak elnökségi utalványra tehet.

Őrzi leltár mellett az osztály értékeit.

16. Felügyelők.

Teljesítik a számadások átvizsgálását és joguk van az ügyvitel minden ágába betekinteni, felvilágosításokat kívánni. Ellenőrzik (esetleg helyszíni utánjárással) a kivített.

17. Tisztviselők gyűlése.

Hatáskörébe tartozik a jelentkező tagok felvétele, valamely határozat végrehajtása körül fölmerülő mellékkérdések elintézése, úgy önálló ügyekben intézkedés is, ha az ügy sürgős elintéztét igényel s az időszaki gyűlés bevárása nem látszik helyesnek

Elnöke az osztály elnöke vagy helyettese.

A jelenlevők többsége határoz.

18. Időszaki gyűlések.

Az osztály ügyeinek vitele a legteljesebb nyilvánossággal történik és u. n. választmánya nincs. E helyett azonban márczius, május és július hónapokban az elnökség által kitűzendő helyen és napon időszaki gyűlés tartatik, melyen az összes tagok megjelenni, a tanácskozás és határozatban részt venni nemcsak jogosultak, de megjelenésük főfontosságú is.

Az időszaki gyűlésre a tagok hirlapilag figyelmeztetnek, de külön meghívóval nem hivatnak meg

19. Az időszaki gyűlés hatásköre.

Minden oly ügyben határoz, mely a közgyűlésnek nincs fentartva.

A gyűlés minden esetben határozatképes.

20. Közgyűlés.

A rendes évi közgyűlés az év első két hónapjának tartama alatt tartatik. A hely és idő eleve hirlapilag közzéteendő Ezenkívül nyáron is rendszerint tartandó egy közgyűlés az Osztály működésére vonatkozó indítványok tárgyalására és az egyesületi élet élénkítésére Ha ily gyűlés tartatnék, mit az előző időszaki gyűlés határoz el, a hely és idő az egyesületi folyóiratban tétetik közzé, vagy arról minden tag külön értesítendő. Az évi rendes közgyűlés szükségképeni tárgyai:

a) Jelentés az osztály állapotáról és működéséről.

b) Az elmúlt évi megvizsgált számadás felülvizsgálása és a jövő évi költségvetés megállapítása.

c) A tisztviselők megválasztása.

A tisztviselők évenként titkos szavazás útján választatnak.

A tisztviselők egyhangú kívánság esetén felkiáltás útján is választhatók, de ha ellenjelölt hangoztatik, a titkos szavazás elrendelendő. Az évközben megüresedett helyeket, a mennyiben a tisztviselők maguk közül nem helyettesíthetnék, az időszaki gyűlés vagy rendkívüli közgyűlés tölti be a legközelebbi tisztújító közgyűlésig terjedő megbizással. Rendkívüli közgyűlést az elnökség bármikor hívhat össze, 20 tag írásbeli kívánatára, azt 5 nap alatt legfőlebb 30 napi határidőre összehívni köteles is, ellenesetben ők jogsultak azt egybehívni.

21. Ügyrend módosítás.

Az ügyrend módosítása és egyéb indítványok felett minden közgyűlés határozhat. Az ügyrend módosítására vonatkozó indítványok legalább 10 tag által aláírtan a közgyűlést megelőzőleg 15 nappal az elnökségnél bemutatandók, hogy az összehívóba fölvétesse-nek, vagy pótlólag eleve közhirrre tétethessenek; az időszaki vagy tisztviselői gyűlés azonban ügyrendet változtató javaslatnál nincs határidőhöz kötve. Ilyenmű indítvány csak a jelenlevő tagok $\frac{2}{3}$ -ának szavazata által válhatik határozattá.

Közgyűlés által az ügyrendben tett módosítás, ha az a tagokra anyagi megterhelést foglal magában, csak a követő évtől válhatik kötelezővé. Az ügyrendnek bárminemű megváltoztatása a M. T. E. központi választmánya elé terjesztendő.

22. Tanácskozási rend.

Minden közgyűlés magának választ elnököt és jegyzőt. Az elnök kér fel két jelenlevőt a jegyzőkönyv hitelesítésére. Az időszaki és tisztviselői gyűlések elnöke az osztály elnöke.

Bármely gyűlésen egy tárgyhöz bárki is csak egyszer szólhat, ha csak személyes kérdésben vagy szavainak félremagyarázása miatt nem kíván szólni. — Az indítványozó azonban indítványa mellett zárbeszédet tarthat. A gyűlés elnökének joga van szólót figyel-

meztetni, hogy a tárgynál maradjon, ismétlés esetén, valamint sértő kifejezések miatt rendre utasítani, vagy tőle a szót megvonni, miáltal a sértettnek elégtétel adatott.

Hogy a szavazás egyes kérdésekben nyílt, vagy titkos-e, esetről-esetre a gyűlés határozza meg. Elnök csak szavazategyenlőség esetén szavaz.

23. Vidéki bizottságok.

Oly helyeken, hol legalább 10 tag lakik, a tagok jogosultak maguknak bizottságot alakítani. E célból egyvidéki tagok több helyről is egyesülhetnek.

A vidéki bizottság felüggyel saját területén az Osztály által eszközölt építményekre, indítványokat tesz az időszaki gyűlésnek, vagy közgyűlésnek, közös kirándulásokat rendez. Hivatásában fekszik az Osztály érdekeit, az egyleti életet saját területén élénkíteni és terjeszteni. Működésében az osztály esetleg anyagilag is segítyezi.

24. Helyi képviselők.

Oly helyeken, hol több egyesületi tag lakik, az időszaki gyűlés helyi képviselőül egy tagot kérhet fel, ki a tagdíjakat beszedi s általában az osztály érdekeit képviseli.

25. Feloszlás.

Az osztály átalakulása, más osztálylyal egyesülése, vagy feloszlása csak e célból összehitt közgyűlésen történhetik.

Ha e közgyűlésre az Osztály tagjainak kétharmada nem jelenik meg, minden tag meghívásával egy újabb közgyűlés hívandó össze, legalább 14 napra, midőn a megjelentek számukra való tekintet nélkül határoznak.

Az átalakulás, egyesülés vagy feloszlás elhatározásához a szavazatoknak $\frac{2}{3}$ -da szükséges.

Ha az Osztály feloszlik, az Osztály vagyona a Magyar Turista Egyesületre száll, ha az egyesület ezzel szemben az Osztály által létesített építmények és múzeum gondozását, fentartását és jókarban tar-

tását átveszi; ellenesetben az építmények Miskolcz város rendelkezésére bocsájtandók, az Osztály múzeuma pedig, mennyiben a feloszlást elrendelő közgyűlés másként nem intézkednék, egészben valamelyik miskolci tanintézetnek adandó át.

Elfogadta a Borsodi Bükk Egylet, mint a Magyar Turista Egyesület Osztályának

Miskolczon, 1894. június hó 17-én tartott közgyűlése.

Petró József s. k.,

Andor Tivadar s. k.,

az alakuló gyűlés elnöke.

az alakuló gyűlés jegyzője.

159/1894. sz. Helybenhagyta a Magyar Turista Egyesület központi választmánya nevében.

Budapest, 1894. augusztus 19-én.

Dr. Téry Ödön s. k.

Báró Eötvös Lóránd s. k.

ügyvivő alelnök.

elnök.

Tartalomjegyzék.

	Lap
Előszó	3

I. Egyesületi tudnivalók.

Magyar Turista Egyesület	6
Borsodi Bükk-Egylet	7

II. A Bükkhegység.

Fekvés, határok.....	8
Hegyradz	8
A hegység viszonya a többi hegységekhez	11
Vizrajz	12
Földtani viszonyok.....	13
Növényzet, állatvilág	13
Történet	14
Közgazdasági viszonyok	15
Lakosság.....	17
Fürdők, Nyaralótelepek, idegenforgalom	18

III. Miskolcz.

Fekvés	19
Vasút.....	19

Közúti vasút	20
Bér- és társaskocsik	20
Szállodák, éttermek, kávéházak	21
Czukrászdák	21
Bodega	21
Fürdők	21
Posta, táviró, telephon	21
Séta a városban	21
Közhivatalok	24
Katonai hatóságok	25
Laktanyák	25
Tanintézetek	25
Hírlapok	25
Színház	26
Közkönyvtár	27
Egyesületek	27
Lakosság	28
Rövid történet	29
Sétahelyek	30

IV. A hegység délkeleti oldala.

Tapoleza	33
A Nagy-Kőmázsa	34
Kis-Győr	35
A Kőlyuk-Gallya	36
Mocsolyás pusztja, a Halomvár és Latorvár	36
Kács	37
Cserépvár	37
A Hórvölgye	38

V. A diósgyőr—hámori völgy.

A diósgyőri vasgyár	39
Diósgyőr	40

	Lap
A diósgyőri vár	41
A diósgyőri fürdő	42
A pálosrendi zárda	42
Alsó-Hámor	42
A Taj	43
Lillafüred	44

VI. A diósgyőr—hámori völgy melléke.

Pereczestelep és a kőszénbányák	46
Az Ostoros	47
A Királykút, a Kecskelyuk és a Felső-forrás	47
A Nagy-Gallya és Gallya-forrás	48
A Tatárárok és a Mexikó	49
Ó-Huta	49
Hegyes-tető	50
Új-Huta	51
A Kőkapu és a Nagy-Som	52

VII. Kirándulások Lillafüredről.

A hollósi fenyves	54
Gyertyánvölgy és Thebe	54
Répás-Huta	55
A Zsérczi Nagy-Dél és a Bányahegy	55
Felső-Hámor, (Ó-Massa)	56
A szentléleki zárdaromok	57
Az Örvénykő	58
A Látókövek	59
A Nyarúhegy	59
A Bánkút	60
A Jávorkút és Csipkés-kút	60

VIII. A Sajó és mellékvölgyei.

	Lap
Bábony	62
Sajó-Szentpéter	63
A Pittypalatty völgy	63
Haricza völgy	64
A kazinezi völgy	65
Vadna és a Bánvölgy alsó-szakasza	65
Az upponyi szoros	66
Dédes... ..	67
Visnyó	68
Szilvás	69

IX. Eger.

Fekvés	70
Vasút	70
Bér- és társaskocsik	70
Szállodák... ..	70
Kávéházak	71
Étterem	71
Czukrászdák... ..	71
Fürdők	71
Posta, táviró és telephon	71
Séta a városban	71
A székesegyház... ..	72
A többi templomok	73
A lyceum	73
A mecset	74
A vár	75
Közhivatalok	75
Tanintézetek... ..	75
Hírlapok	76
Színház	76

	Lap
Egyesületek	76
Lakosság	76
Rövid történet	77
Sétahelyek	77

X. Eger környéke.

Az Eged	79
A Várkút és Várhegy... ..	80
A Mákszemen és Thebén át Lillafüredre	89
Felnémet... ..	80
A Berva és Mészvölgy	80
Felső-Tárkány	81
Az Imóforrás	81
A Tarkő	82
A Vöröskői völgy, Vöröskőforrás és Samassamenház	82
A Peskő, Ördöghegy és Kerekhegy	83
Szarvaskő	83
Apátfalva... ..	84
A Bélkő	85

XI. A kirándulások összeállítása és távolságmutató.

Lillafüred	87
Kőkapu, Nagy-Som	87
Hegyestető	88
Kőlyuk-Gallya	89
Kácsi Tapolecza	90
Nagy-Gallya	90
Örvénykő, Szentléleki	91
Nyarúhegy	92
Dédesvár	92

	Lap
Málbércz	93
Szilvási halastó	93
Zsérczi Nagy-Dél Bányahegy	93
Tarkő	94
Peskő —	95
Ördöghegy	95
Bélkő	95
Szarvaskői völgy	95
Eged	95
Várhegy	95
Mészvölgy	95
Hórvölgy	95
Eger—Lillafüred—Miskolc	95

24268

